

**SPOR YAPAN VE YAPMAYAN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BOYUN
EĞİCİ DAVRANIŞLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Ayşegül Marangoz

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ANKARA, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayşegül

Soyadı : MARANGOZ

Bölümü : Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

İngilizce Adı: Examination of Neck Behavior of High School Students Who Do and Do not Play in Terms of Different Variables

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Ayşegül MARANGOZ

İmza :

Jüri Onay Sayfası

Ayşegül MARANGOZ tarafından hazırlanan “Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. E.Levent İLHAN

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim, Gazi Üniversitesi

Başkan:

Dr. Öğr. Üyesi Nevin GÜNDÜZ

Üye:

Dr. Öğr. Üyesi Belgin GÖKYÜREK

Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyadı

Prof. Dr. Selma YEL

(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü)

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, destek olan başta değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Ekrem Levent İLHAN olmak üzere Arş. Gör. Oğuz Kaan ESENTÜRK'e, Arş. Gör. Hande BABA KAYA'ya, çalışma arkadaşım Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL'a, doğduğum günden bu güne kadar maddi ve manevi desteklerini hep yanında hissettiğim sevgili aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşegül Marangoz

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Mayıs 2018

ÖZ

Araştırmada amaç; spor aktivitesi yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini belirlemek ve boyun eğici davranışlarını çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir. Çalışmada, lise öğrencilerinin spor yapıp yapmama ve yaş, cinsiyet, anne ve babanın meslek ve eğitim durumları, anne ve babanın hayatta olup olmaması, anne babanın medeni durumları, öğrencinin kaç yıldır spor yaptığı, branşı gibi bazı değişkenler açısından boyun eğici davranış düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın Çalışma grubunu Van ilinde Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu Lisesi, Genel Lise ve Meslek Lisesi gibi farklı lise türlerinde öğrenim gören 152 kız, 199 erkek 351 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırma verileri toplanırken demografik bilgileri edinmek için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve boyun eğici davranış düzeyini belirlemek için, P. Gilbert ve S. Allan tarafından geliştirilen, özgün adı “Submissive Acts Scale (SAS) ” olarak bilinen ve Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan Boyun Eğici Davranışlar(BEDÖ) ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS 21 programı ile analiz yapılmıştır. Bulunan sonuçlar veri

olarak değerleme yapılırken istatistiksel yöntemler (Standart sapma Yöntemi, Yüzde oranlama, Sayı) kullanılmıştır. İki grup arasında bulunan verilerin niceliksel olarak karşılaştırılmasında Kruskall Wallis H testi kullanılmıştır. Farklılıklara sebep olan grubun saptanmasında ise Mann Whitney U testleri uygulanmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türüne göre veriler incelendiğinde aralarında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Öğrenciler spor yapma ve yapmama değişkenine göre incelendiğinde aralarında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Öğrenciler cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde aralarında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Bilim Kodu :

Anahtar Kelimeler : Sporcu Öğrenciler, Boyun Eğici Davranış, Spor, Lise

Sayfa Adedi : 80

Danışman : Doç. Dr. Ekrem Levent İLHAN

INVESTIGATION FROM DIFFERENT VARIABILITIES OF EDUCATIONAL BEHAVIORS OF HIGH SCHOOL STUDENTS WITH AND WITHOUT SPORTS

(Master Thesis)

Ayşegül Marangoz

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the submissive behaviour level of the high school students who do sports and who don't and examine these submissive behaviours from the viewpoint of various demographic variables. In this research, the level of submissive behaviours of the students have been discussed in terms of certain variables such as whether these students do sports or not, their age, gender, their parents' occupations and education level, whether their parents are alive or death, marital status of their parents, how many years the student does sport and their branch. The study group of the research is composed of 152 girls and 199 boys, 351 students in total studying in different high schools such as Science High School, Anatolian Teacher Training High School, Anatolian School, General High School and Vocational High School in Van Province. While gathering data for the survey, a questionnaire about personal information which was prepared by the researcher was used to obtain demographic information and Submissive Acts Scale (SAS) which was developed by P. Gilbert and S. Allan and translated into Turkish as Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ) by Şahin and Şahin (1992) was used to determine the level of the submissive behaviour. The data has been analysed by using SPSS 21 program. Descriptive statistical methods (number, per cent, medial, standard deviation) were used while evaluating the data.

Mann Whitney's U test was used while comparing quantitative data, Kruskal Wallis's H test was used while comparing parameters among groups when there are more than two groups and Mann Whitney's U test was used while determining the group which makes the difference.

When the data was analysed it was seen that there is a huge difference among students according to the high schools which they study. When the students were analysed according to the variable whether they do sports or not, a huge difference was observed among them. When the students were analysed according to the gender variable a huge difference was observed among them.

Science Code :

Key Words : Athletes Students, Athletic Behavior, Sports, high school

Page Number : 80

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Ekrem Levent İLHAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
SİMGE VE KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM 2	9
2.1. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri.....	10
2.2. Kişilik Gelişimi	11
2.2.1. Biyolojik faktörler	15
2.2.2. Sosyal faktörler	155
BÖLÜM 3	28
YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırma Modeli.....	28
3.2. Çalışma Grubu	28
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	31

3.3.2. Boyun Eğici Davranış Ölçeği	32
3.4. Verilerin Analizi	34
BÖLÜM 4	36
BULGULAR	36
BÖLÜM 5	48
TARTIŞMA	48
BÖLÜM 6	54
SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKLAR	56
EKLER	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo.1. Öğrencilerin Demografik Değişkenlerine Göre Dağılımı	29
Tablo.2. Boyun Eğici Davranışlar Uyum İndeksleri	33
Tablo.3. Kolmogorov-Smirnov Normal Dağılım Tablosu	34
Tablo.4. Çalışma Grubunun Boyun Eğici Davranış Puanları.....	36
Tablo.5. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları.....	36
Tablo.6. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Kız ve Erkek Öğrencilerin Spor Yapıp Yapmama Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları.....	37
Tablo.7. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Yaşa Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları.....	38
Tablo.8. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Lise Türüne Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları.....	39
Tablo.9. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	40
Tablo.10. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	41
Tablo.11. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Anne Meslek Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	41
Tablo.12. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Baba Meslek Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	42
Tablo.13. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Anne-Baba Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	43
Tablo.14. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Anne-Baba Birlikte Olma Durumlarına Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	43
Tablo.15. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	44
Tablo.16. Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Spor Yapma Durumuna Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları	45

Tablo.17. <i>Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Yapmış Olduğu Spor</i> <i>Türüne Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları</i>	45
Tablo.18. <i>Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Sporculuk Düzeyine</i> <i>Göre Farklılığı Yapılan Test Sonuçları</i>	46
Tablo.19. <i>Boyun Eğici Davranış Puanlarının Öğrencilerin Sporculuk Yaşına Göre</i> <i>Farklılığı Yapılan Test Sonuçları</i>	47

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

GEF	Gazi Eğitim Fakültesi
GF	Görüşme Formu
GK	Gözlem Kaydı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖÜ	Öğretim Üyesi
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Talim Terbiye Kurulu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
BEDÖ	Boyun Eğici Davranış Ölçeği

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bireylerin birbirine yönelik etkileşim oluşturan davranışlar bütününe kişiler arası ilişki adı verilir. Kişiler arası ilişkiler sosyal psikoloji alanında ikili ilişkilere dayandırılmaktadır. İkili ilişkinin oluşabilmesi için ise karşılıklı iki kişinin birbirlerinin davranışları üzerinde etki oluşturabilmesi yani ikili etkileşimin sağlanması gerekmektedir. Eşlerin birbirleri ile, çocuğun ebeveynleri ile, sınıf ortamında eğitimci ve öğrenci arasındaki etkileşim kişilerarası ilişki için örnek olarak verilebilir. Kişilerarası ilişkilerde bazı durumlarda bozulmalar görülmektedir, örneğin birey çevre tarafından beğenilme, kabul görme ve sevilme için kendi benliğine ters düşen davranışlar sergileyebilmektedir. Zamanla birey bu amaçlara ulaşmak için bu davranışları fazlası ile abartma ya da diğerlerine boyun eğme gibi bağımlı bir kişilik yapısı gösterebilir(Can'dan aktaran Köktuna, 2007, s.162).

İnsan davranışları kişilerarası ilişkiler açısından dört sınıflandırma içerisinde incelenir bunlar; pasif, atılgan, manipülatif ve saldırgan. Bu sınıflandırma arasından bazı davranışlar kişilerarası ilişkilerde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu davranışlardan biride boyun eğici (pasif) yapıdır. Boyun eğici pasif yapı zamanla saygı kavramı ile karıştırılmaktadır. Saygı davranışından farklı olarak boyun eğici davranış sergileyen birey kendi düşüncelerini özgürce ifade edememe, kendini diğerlerinden önemsiz ve değersiz görme, istemediği bir şeye karşı çıkamama gibi durumlar ile karşı karşıyadır. Bu bağlamda bu bireylerden girişimde bulunma, liderlik özellikleri gösterme, sorumluluk alma gibi davranışlar öz saygıları düşük olduğundan beklenmez. Kişiler boyun eğici davranışları genelde yoğun stres ve baskı altında sorumluluk almak istemediklerinde ya da korktuklarında geri çekilmeyi kabullendiklerinde sergilerler. Bu bireyler kendilerini çevrelerindekiilerden daha değersiz hissetmekte ve onların kabulünü kazanabilmek için onların isteklerine hayır diyememe, memnun etmeye çalışma davranışları, onay görmeme korkusu, saygınlığını yitirme endişesi ve yetersizlik korkusu ile boyun eğici davranışlara yönelmektedirler(Gilbert ve Allan, 1994, s.23-36).

Boyun eğici davranış gösteren kişilerin aile ortamları incelendiğinde bu kişilerin çoğunlukla daha otoriter, baskıcı ve kuralcı ailelerin çocukları oldukları görülmektedir.

Ebeveynler çocuklarına altından kalkabilecekleri sorumluluk ve görevler vermediklerinde öz güven duygusu gelişmemektedir. Bu da çocuğun kendine güvensiz ve bağımlı kişilik geliştirmesine sebep olabilir. Kendine güven duygusu geliştiremeyen çocuk boyun eğici davranışlar sergileyebilir(Yavuzer, 1998, s.84-92).

Boyun eğme; bir direnç göstermeye karşın zorluk karşısında otoriteyi kabullenme, direnç kırıp boyun eğmeye ve itaat etmeye zorlamak olarak tanımlanabilir. Bu zorlayıcı kuvvet iki şekilde olabilir sevgi temelli ya da korku temelli. Sevgi ile büyümüş çocuklarda ileride şiddet davranışı gelişmezken, saldırgan ve şiddet gördüğü bir ortamda büyüyen çocukta ilerleyen yıllarda saldırgan davranışların ortaya çıkması muhtemeldir(Kabasakal, 2007, s. 17-47).

Kültürel farklılıklar boyun eğici davranışlar üzerinde etkin rol oynar. Doğu kültüründe yalnızca başkalarını önemseyen, kuvvetli ilişkileri olan ve diğerlerine uyumlu davranan yapı aslında bireyin kendi yapısı değil bunlar toplum tarafından arzulanan davranış yapılarıdır. Doğu kültüründeki yakın ilişkilerde, büyüklere bağımlı davranışlar uygun bulunurken batı kültürlerinde olumlu bir davranış yapısı olarak değerlendirilmez(Türküm, 2005, s.610-628).

Türkiye’de doğu kültürü daha baskın durumdadır ve çoğunlukla saygı ile itaat ayrımı yapmak zorlaşır; ebeveynlerin çocuklarından, antrenörlerin sporcularından, eğitmenlerin öğrencilerden, idarecilerin çalışanlardan bir şekilde saygı adı altında boyun eğici davranışlar sergilemeleri konusunda yanlış yönlendirmeler yapılmaktadır. Saygı ile itaati birbirinden ayırmak anlamında her ikisinin kişiden beklediği davranışları incelemek gerekir. Saygı çerçevesinde bir ilişkide kişiler birbirlerine değer verir ve bağımsız düşünme yeteneği ve kendi düşüncelerini özgürce yaşayabilmesi uygun karşılanırken itaat davranışında bunun tam tersi baskıcı bir yapı söz konusudur(Yıldırım ve Ergene, 2003, s.224-234).

Yaşadığımız kültürde çocuklar saygı adı altında doğuştan otoriteyi koşulsuz kabul etme ve koşulsuz saygı göstermeyi öğrenir(Cüceloğlu, 2005, s.12-75). Hâlbuki saygı, Türk Dil Kurumuna göre “kutsallığı, ünlüğü, seçilmiş olması, değeri, bilgeliği, yaşlılığı, yararlılığından ötürü bir şahsa karşı ölçülü, özenli, dikkat ederek, özen göstererek davranma olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca sevgi duygusu, hürmet etme, ihtiram ve başka bireylerin huzursuz olmaması için çekinme duygusu olarak tanımlanmıştır (Türk Dil

Kurumu, 2004). Boyun eğici davranışların gelişiminde kültürün etkilediği başka bir faktörde cinsiyettir. Kız çocukları erkek çocuklarına göre daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir; bunun sebebinin de yetiştirildiği kültürde gösterdikleri boyun eğici davranışların daha çok kabul görmesi ve onaylanmasıdır. Kız çocuklarının saldırgan davranışları eleştirilirken erkeklere bu konuda daha ılımlı davranılmakta ve kızların itaatkâr davranışları aileler ve toplum tarafından pekiştirilmektedir(Chaplin, Cole ve Waxler, 2005, s.80-88).

Bu toplum ve çevre tarafından gösterilen yapı erkekleri daha saldırgan bir yapı sergilemeye kızlarda daha uyumlu ve sakin bir yapı sergilemeye itmektedir(Deluty'dan aktaran Atlı, Kaya ve Macit 2010, s.61-79). Normal bir iletişim ya da kişiler arası ilişkide boyun eğici davranışların değil saygının olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kişiler üretici ve yaratıcı olabilirler. Kendilerini rahat ifade edebilir daha özgür ve mutlu bir hayat yaşayabilirler. Aksi durumda boyun eğici davranışlar baskın olduğunda kişi güvensiz, kendini ifade edemeyen, yalnızlıktan korktuğu için sürekli bağımlı, bu sebeple ki girişim ve gelişim gösteremeyen yaratıcılıktan uzak bir hayat ortaya çıkmaktadır(Gilbert, Pehl ve Alan, 1994, s.295-306).

Kişi ait olduğu grupta güvensiz ve sürekli kaygılı olunca yapı zorluk ve sorumluluk karşısında kaçmaya sebep olur. Bu engellenme durumu kişiyi depresyona iterek olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır(Miles ve Gilbert, 2002; Gilbert, 2004; Özen ve Özkan, 2008, s.141-151).

Birey içinde bulunduğu sosyal çevreye aşırı uyum gösterme çabasının sonunda boyun eğici davranışlar ortaya çıkar (Brabender ve Fallon, 2009, s.23). Bu çevrelerde kişiler başkaları tarafından sevilme için onlar nasıl isterse öyle davranmalıyım gibi yanlış bir inanış geliştirirler. Gilbert ve Allan'a (1994) göre kendini grubun diğer üyelerinden daha aşağıda hissettikleri zaman daha sık boyun eğici davranış göstermektedirler(Korkmaz ve Tuzcuoğlu, 2001, s.14-135-152).

Utanma duygusu ve boyun eğme tepkisi olarak ortaya çıkan davranış kalıpları çok benzerdir. Utanma duygusu ile kişi gözlerini kaçırır, kafasını eğer ve suratını gizlemeye çabalar. Bu davranışlar boyun eğici davranış gösteren kişilerde de görülür. Utanma duygusu yoğun olanlar toplum içerisinde kendi statü ve seviyelerini daha aşağıda görürler tıpkı boyun eğici davranışta olduğu gibi (Gilbert ve Andrews, 1998; akt. Atlı, Kaya ve

Macit 2010, s.61-79). Boyun eğme davranışını psikolojiye Milgram (1974) yaptığı çalışmaları ile kazandırmıştır. Milgram'a göre teslimiyet, bireysel davranışı güçlü, istikrar ve insanları otoriteye bağlama eğilimi ile ilişkilendiren psikolojik bir mekanizmadır. Yaşam akışının içerisinde çok fazla boyun eğici davranış sergileme eğilimindedir. Bu içsel dışavurum bir nevi kültürel anlayışın bir sonucudur(Hare ve Lamb'dan aktaran Köktuna, 2007, s.162).

Kişi toplumdan dışlanma, sevilmemeye, küçük görülme korkusu ile boyun eğici davranışlara yönelir; bu bir geri çekilme ve karşı gücü kabullenme niteliğindedir ve çoğunlukla saldırganlık barındırır(Gilbert ve Allan, 1994, s.295-306). Cattell'e (1989) göre kişi sosyal çevresindeki kişiler ile sürekli olarak kendini kıyaslar ve baskın olabildiği kişilere karşı aşırı saldırgan ve baskın davranırlar. Bireyin boyun eğici davranış gösterme ya da baskın davranış sergileme durumu karşısındaki kişinin ya da sosyal grubun gücüne ve otoritesine göre değişiklik gösterebilir(s.29-127).

Kişi var olan durumu kendi algısal durumu açısından içselleştirir ve bu algının yönlendirmesi ile davranış geliştirir. Algısal yönelimde geçmiş yaşantılardan etkilenir ve değişimi oldukça zordur. Milgram'ın(1974) boyun eğme davranışının önemini vurgulaması ile psikoloji alanında dikkat çekmiş ve araştırmacıları bu alanda çalışma yapmaya itmiştir. Toplumun onayladığı davranışları içerse de olumsuz davranış çıktıları olan boyun eğici davranışların kaynağına inmek ve çözüm üretmek amaçlı çalışmalar yoğunlaşmıştır(Milgram'dan aktaran Uzgören, 2015, s.4-12).

Literatürde boyun eğici davranışlar ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır, özellikle lise kademesinde eğitim gören öğrenciler üzerinde oldukça azdır. Bu araştırmanın yola çıkış amacında ergenliğin başlangıcı olan bu dönemde boyun eğici davranışların tespitinin daha olumlu bir ergenlik süreci yaşamada önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatürde bu alanda yapılacak daha fazla çalışmanın boyun eğici davranışlara karşı önlem alınmasının önemini artıracak ve bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Lise kademesindeki öğrencilerin spor yapıp yapmama değişkeninin öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını gösterme düzeyleri arasında değişkenler var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada amaç, spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini belirlemek ve boyun eğici davranışlarını çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Okul ve spor ortamları çocukların bazı davranışları öğrenmesi için önemli sosyal ortamlardır. Sosyalleşme ve davranış eğitimi aile ile başlar, okul ve spor ortamlarında akranları ile iletişim kurarak gelişir. Ailede öğrenilenler akranlarından öğrendikleri ile karşılaştırılarak yeni öğrenimler gerçekleşir ya da öğrendikleri davranışlar pekişir.

Bu anlamıyla, kurulan ilişkiler ve iletişimler davranış gelişimi üzerinde oldukça önemli ve etkilidir. Bu ortamlarda iletişim sadece akranlarla kurulmaz; öğretmenler, antrenörler, yöneticilerle de öğrenciler etkileşim içerisindedir. Yetişkinler ile kurulan etkileşimlerde çocuk için onların gösterdikleri tutumlar çocuğun davranışlarını ufak yaşlardan itibaren etkilemeye başlar. Bu etkileşim özellikle ergenlik yıllarında daha da önem kazanmaktadır çünkü bu yaş döneminde bir gruba dâhil olma, grubun onayına ihtiyaç duyma, onaylanma ve bir statü kazanma birincil derecede önem arz etmektedir.

Bu nedenle birey kendisinden grubun, toplumun ya da akranlarının beklediği davranışları ve tutumları sergilemesi gerektiğini düşünür. Böylece kabul görece, sevilecek ve onaylanacaktır. Okul dönemleri toplumsallaşmada etkin rol oynar. Buna ek olarak uyum sorunlarının da çok yoğun yaşandığı bir süreçtir. Ergenlik dönemindeki bireyin gerek biyoloji gerek ruhsal farklılaşması nedeniyle daha fazla uyum problemleri yaşadığı düşünüldüğünde lise yılları oldukça çalkantılı geçecektir.

Bu süreçte, bağımlı kişilik yapısına sahip ergenler diğerlerine göre daha belirgin uyum sorunları yaşayacak ve bu süreci daha zor atlatacaktır. Benlik gelişimini uygun ölçülerde tamamlayamamış ergenler arkadaşları ve öğretmenleri ile uyum sorunları yaşayabilirler. Kendi olumlu-olumsuz yanlarını kabullenmekte zorlandıkları için girişken olmaktan, yeni şeyler yapmaktan bir hata yapıp dışlanmaktan oldukça korkabilirler. Kendilerini ayrı bir birey olarak kabul etmekte güçlük çekebilir. Bu anlamda yetişkinler karşısında, öğretmen ya da alıştırıcı bazen oldukça edilgen davranırken bazen saldırgan davranışlar gösterebilir.

Boyun eğici davranışların öğrenilmesinde okul ve spor ortamlarında geçirilen yaşantıların önemli etkileri vardır. Kendisini anlatmakta güçlük çeken çocuklar için okulların ve spor ortamlarının, güvenli olmadığı söylenebilir. Bu ortamlarda geçirilen olumsuz yaşantılar kurban durumunda olan çocukların spor ortamlarına ve okula uyum sağlamasını engellemekte hatta bırakmalarına sebebiyet verebilmektedir. Eğitim ortamında yapmış olduğu sosyal çalışmalarda kendini ifade edemeyen, geri planda kalmayı seçen ve sessiz kalan çocuklar akranlarının zorbalıklarına boyun eğmektedir(Parkhurst ve Asher, 1992, s.24-231).

Geri planda kalan bu çocuklar karşılaştıkları zorba davranışlar ile uygun başa çıkma stratejilerini kullanamadıkları görülmektedir. En çok kaçma ve aldırmama stratejilerini kullandıkları; bunların yerine duygusal destek arama ve bilişsel yeniden yapılandırma ile ilgili etkili stratejileri biraz tercih ettikleri söylenebilmektedir. Şiddete ya da zorbalıkların etkisinde kalan çocuklar bu sorunlar ile uygun başa çıkma stratejilerini kullanamadıkları için ya saldırgan davranışlarla saldırgan bir grubun üyesi haline geliyorlar ya da sesiz kalarak edilgen oldukları daha farklı bir grup oluşturuyorlar(Parkhurst ve Asher'dan aktaran Atlı, Kaya ve Macit 2010, s.61-79).

Boyun eğici davranış bu yaş dönemi çocuklar için önemli bir kişisel, eğitsel ve sosyal bir problemdir. Bu açıdan okullar ve çocukların bu yaşlarda dahil oldukları kulüp yada spor ortamları, çocukların davranış gelişimleri için önemli güven ortamlarını oluşturmaktadır. Okullarda ya da spor ortamlarındaki yetişkinlerin boyun eğici davranışların oldukça farklı şekillerde kendini gösterebileceğini ve bunların kabul edilemez olduğunun bilincinde ve farkında olmaları önemlidir. Boyun eğici davranışları tanımak ve bunların farkında olmak önlenmesi ve engellenmesi açısından yardım sağlayacak önemli bir konudur.

Ergenlik dönemi oldukça özellikli, gelişim ve büyümenin hızlı olduğu, bu hızlı değişim ile yoğun karmaşaların yaşandığı ve bazı davranış problemlerinin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde ergenlerde hayır diyememe, boyun eğme, kabullenme ya da kabullenmeme, saldırganlık gibi istenmeyen davranışlar görülebilir. Bu anlamda yapılan çalışmaların bu yaş grubunda boyun eğici davranışların çalışılmasının önemini vurgulamaktadır.

Okul ve spor ortamlarında ergenlerin kendinden daha baskın, güçlü kişilere boyun eğme davranışlarının uzun ve kısa vade de etkilerini belirleyebilmek, bu davranışa neden olan

etkenleri tespit etmek ve önleyici çalışmaları planlamak çocukların geleceği için önemlidir (Yıldırım, 2004, s.220-228).

Bu çalışmada, lise kademesinde öğrencilerin boyun eğme davranışları ve çeşitli özellikler açısından tasvir etme, sahip olduğu özellikler açısından boyun eğici davranış arasındaki ilişkinin açıklanması hedeflenmiştir. Araştırmanın sonuçları boyun eğici davranış seviyelerinin çok yüksek olan öğrencilere verilecek psikolojik destek planlanmasında okul rehber ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ve ailelere fayda sağlayacağı söylenmektedir.

Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin de boyun eğici davranışların engellenmesine yönelik gerekli çalışmaların eklenmesi çocuklar açısından oldukça katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul ve spor ortamlarının amacı eğitim ve öğretim ya da sporcu yetiştirilmesinin dışında toplumun kurallarına ve normlarına uygun davranış kalıplarının öğretilmesi, çocukların öz güvenlerinin geliştirilerek kendilerine güvenen girişken sorgulayan doğru karar alabilen sağlıklı nesiller yetiştirmektir. Bu kapsamda yapılan çalışmaların bu ortamlarda boyun eğici davranışların önlenmesi anlamında bilgilendirme ve farkındalık oluşturarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bilgilendirme sonucunda akranlar arası, öğretmen öğrenci arası ve ebeveynler ile çocuklar arası doğru tutum ve davranış göstermeleri anlamında yol gösterici ve fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan lise kademesinde öğrenim gören öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranış ölçeklerindeki maddelerin içten ve gerçek anlamda durumların ifade edilerek cevapladıkları düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada sınırlılıklar şöyledir;

1. Araştırma sonuçları açısından “Boyun Eğici Davranış Ölçeğinin” ölçümün nitelikleri ile sınırlandırılması.
2. Araştırmada 2014-2015 okul yılında Van ilinde eğitim öğretim gören ve belirli okullar seçilip ölçekleri oluşturulmuş olup doldurulmak suretiyle araştırmaya katılmış lise kademesindeki öğrencilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada temel kavram ve tanımlar şu şekildedir;

Boyun Eğici Davranış: (Submissive Behaviour); başka bireyleri incitmemeye ve kırmamaya dikkat etme, çoğunluğu memnun etmeye çalışma, çok fazla verici olma, iyilikseverlik, hoşlanmadığı durumlarda bile bunu söyleyememe, hayır diyememe, öfkesini gösterememe, bazı kararlarda onaylanma gereksinimi duyma, hakkını ve düşüncesini söyleyememe, kendini savunamama gibi duygu ve davranışların olduğu kişiliğini oluşturan özellikler grubunu ifade eder(Öztürk, Gilbert ve Allen'dan aktaran Köktuna, 2007, s.162). Kalıtımın boyun eğici davranışlara etkisinin az olması ve daha çok çevresel faktörlerin yüksek olması belirleyicidir(Arıci, 2006, s.17).

Spor: Kişinin ruh ve beden sağlığı açısından geliştirilme süreci, çeşitli rekabet ile belli kurallara göre mücadele etme, heyecan, cesaret, üstün gelme ve yarışma hırısı, kazanma ve üstün gelme isteği, başarı gücünün artarak bireysel olarak en üst zirveye çıkarılması yolu ile gösterilen çok yoğun bir azim ve çabadır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Spor, belirli kurallar çerçevesinde ve kaideler ile bir disiplin haline getirilerek, kaybeden ve kazananın belirlenen zaman süreci içinde tespit edildiği, izleyenlerin ortaya çıkan mücadeleden belli bir haz aldığı bireysel veya grup olarak oynanan etkinlikler için kullanılan genel bir kavramdır. Spor kavramı şu şekilde de tanımlanabilir, galip gelme ve muktedir olma gibi içgüdünün tatminini amaç edinen, kuralları olan bu kurallar içerisinde yapılan, bütünleştirici, sosyalleştiren, rekabete halinde, fiziki, akli ve ruhi aktivitelerin bütünüdür(Erkal, 1982, s.78).

Sporun amacı, sağlıklı bir yaşam, sürekli başarı ve başarıyı geliştirme, yarışmalarda rakiplerine karşı üstün gelme amacını içerir. Seçilen sporcuların bedensel açıdan kuvvetli, dayanıklı ve yetenekli olması devamlı surette yoğun bir eğitim ortamında aktiviteler gerçekleştirmesi sonucunda iyi eğitim alan sporcuların yetişmesi sağlanmış olacaktır. Spor yoğun bir çaba gerektirir, başarı elde etmek ve rekabeti en üst noktaya çıkarmak için düzenli egzersizleri yapması, pes etmemesi ve başarıya odaklanması, kişisel performansını arttırmak için çeşitli aktiviteler içine girmesi gerekmektedir. Sporcu birey ve gruplar, sonuç olarak rakipleriyle, zaman ve doğa koşullarıyla veya kendisiyle yarışır(Tosunoğlu, 2008, s.204).

Gelişmekte olan yeni gençliğin öz ve tek genel kaynağı insanoğlunun sosyal, duygusal, bilişsel, fiziksel ilerlemelerini hedef haline getiren, tüm eğitimin bütünleştiricisi ve kopmaz bir parçası olarak ifade edilen planlı, akıllı faaliyetlerin bütününe spor denir(Yetim ve Yıldırım, 1996, s.2-9).

Başka bir tanıma göre spor, bireyin çevresini değiştirerek beşeri çevre haline getirmesi, doğuştan gelen kabiliyetlerin belli kurallar içinde araçlı veya araçsız olarak grup ile ya da ferdi olarak boş zamanlarını değerlendirmek, sosyalleşmek, bütünleştirmek, ruh ve fiziki gelişimine katkıda bulunmak için yapılan rekabetçi, kültürel ve dayanışmacı bir olgudur (Erkal, 1982, s.78).

Bireysel yönden spor, her yaştan bireyin fiziksel, ruhsal, zihinsel, toplumsal, sosyal, sağlık, duygusal, güvenlik ihtiyacı, ahlak duygusu ve bireyin kültürü gibi yetiler kazanmasıdır. Sağlıklı, çalışkan insanlardan oluşan bir toplumun yaratılması için aktif spor yapılması spor faaliyetlerinin insan ve toplum açısından önemi tartışmasız çok önemlidir(Altınok, 1995, s.17-36).

2.1. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri

12-20 yaş ergenlik dönemi, bu dönem çocukluk ile genç yetişkinlik arası ergenliğin kazanılması ile birlikte son bulur. 12-22 yaşlar sosyal, psikolojik, fiziksel olgunlaşma ve gelişim sürecidir. Ergenliğin başlangıcı ve bitişi hakkında kesin bir tarih veya zaman belirlemek oldukça güç ve yanıltıcıdır.

Ergenlik dönemde kişi gelişim, beslenme, sosyo ekonomik düzey, cinsiyet, coğrafi etkiler gibi birçok sebepten etkilenmektedir(Alisinanoğlu, 2001, s.62-123). Buluş çağının başı, sonu, ergenlik dönemi hakkında söylenen zaman dilimi değişken yaş kısıtlamalarıdır. Bireyin toplumsal çevresi ile biyolojik faktörler, ergenlik zaman aralıklarının farklılaşmasına sebep olabilmektedir. Erinlik üç aşamada incelenebilmektedir. Buluş çağı, erinliğin başı, ön ergenlik. Erinliğin başı kızlar için 12-14, erkek bireyler için 13-15; erinliğin ortaları kızlar için 14-16, erkekler için 15-17 yaş arası olmaktadır. Erinliğin sonu da kız ve erkek için 17-21 yaşları arasında ele alınmalıdır(Kulaksızoğlu, 2001, s.98).

Buluş dönemini psikologlar yeniden doğma çağı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş, gelişim basamaklarını atlama, başarıma çağı, bireyin kendini bilme bağımsızlığını kazanmak için verdiği bir savaş olarak görmektedir. Bireyin verdiği bu bağımsızlık savaşı çağ atlama ve zorlu yaşam dönemlerinin ilki olarak da görülebilmektedir(Kılıççı, 2000, s.29-66). Ergenlik dönemi süresince bireyin yaşantısının hiçbir döneminde rastlayamayacağı biçimde bunalım, sıkıntı ve çelişkiler olabilmektedir. Hızlı gelişme, cinsel kimlik arayışı ve dürtünün yükselmesi, kendini bilmemesi, olgunluğa erişmemesi, bireyin toplumda statüsünün belirsizliği ve aile ihtiyacının devam etmesi gibi problemler kişiyi hazırlığı olmadan yakalaması ve hayattan bunaltmasıdır.

Buluğ döneminde birey, anne-babaya bağımlı olmaktan kurtulma, cinsel kimliğini bulma, kabul etme, toplumdaki yerini bulmaya, çalışma hayatına atılmaya ve meslek seçimi gibi hayatını şekillendirecek çok önemli konularda da uğraş vermektedir. Bu zorlanmalar haricinde toplumun kişiden istediği kendini gerçekleştirme duygu ve dürtülerini kazanmak zorunda olduğu bazı gelişimsel görevleri bulunmaktadır(Kılıççı, 2000, s.29-66). Ergenlik döneminin sonunda kazanması gereken gelişimsel görevler şöyledir;

I. Hayatını ilgilendiren kararları bağımsız vermek ve duygusal yaşantısını düzene sokmak. Duygusal bağımsızlığı kazanmak.

II. Cinsel kimliğini kazanmak ve değişen cinsel-sosyal statüleri oynamak, kabul etmek.

III. Akranlarına kendini kanıtlamak, kabul görmek; arkadaşlık ilişkilerini, işbirliği, takım çalışması ve önderlik yetilerini geliştirmek.

IV. Ebeveyn ile ilişkileri düzenlemek, değiştirmek, uyuşmazlıkları uzlaştırma ortamı ile bireyin yaşamı, özel gelişme ve yaşam ortamı oluşturmak.

V. Kendi kimliğini bulmak, benimsemek ve kabullenmek. Erinlik dönemine özgü olan gelişimsel amaçları, vazifesi birbirleriyle ayrı olarak ortaya çıkmamakla birlikte tamamı gerçek kimliğini bulma ve kabul etme ile birleştirilir. Bazı gençler, buluğ çağının sıkıntılarını kendisi ve çevresine problem yaratmadan atlatırken, kimi gençler ise fırtınalı, hırçın bir gelişim gösterebilir. Buluğ çağı gençlerinin birçoğu, erinlik çağının işlevlerini başarıyla tamamlar. Cinsel benlik ve sosyal, toplumsal beceriler elde eder, yeteneklerini geliştirir, toplumda bir yer edinir ve kimliğini oluşturur; kendine bir statü oluşturur(Doğan, 1997, s.15-17).

2.2. Kişilik Gelişimi

Erikson (1968), erginliğe başlangıçla birlikte kimlik veya rol karışıklığı ile sonlanacak bir dizi alınmış kararın gerektiğini ve doğru düzgün kararlar alan gençlerin tecrübelerini açık olarak tanımlar bir kimlikle birleştireceklerini savunur. Eriksonun psiko-sosyal benlik kuramı kişi gelişiminin bütün anında psiko-sosyal sıkıntılarla karşılaşabilir. Düzgün, mantıklı karar alamayanlar ise erinlik sona erdikçe ve gençlik dönemi başladığında geliştirilecekleri farklı kimlik ile oynanacak rol ve belirli problemler ile huzursuz olacaklardır. Ergen çocuktan, yetişkine geçme sürecinde, kendi bireysel kişilikleri, kimlik

anlamında sorunlar ile arayışlar olarak, belirli periyotlar aralığında kendi benlikleri üzerinde hâkimiyetlerini kaybetmelerine neden olabilir(Kulaksızoğlu, 2001, s.135-141).

Birey bebeklikten çocukluğa ve ergenliğe geçiş aşamalarında içinde bulunduğu çevre, ailesi, akranları ile olan iletişimi onlara yöneldikçe birlikte vakit geçirmekten haz almayı öğrenecektir. Arkadaşları ile aynı sosyal çevreye giren birey; davranışları, bakış açısı, duruşu ile tavırları kişiliği üzerinde etkisini gösterecek; böylece akranları ailenin yerini almaya başlayacaktır(Yavuzer, 2000, s.67).

Erinlikte arkadaşlıklar öncelikli olurken, çevre ve ebeveynleri ile olan ilişkileri farklı biçimlerde değişime uğrar. İki farklı ilişki ergenin kendi kimliğini, benliğini tanıması, anlaması adına çok önemlidir.(Hortaçsu, 1997, Akt. Çiğdemoğlu, 2006, s.45). Ergenlik döneminde ergenin arkadaşları ve çevresinde kabul görmesi, işbirliği yapması, sosyal çalışmalar, aileye ve çevreye uyumun gelişmesi, ergenlik dönemi gelişim görevleri arasında düşünülmektedir. Birey çevresiyle ve akranlarıyla zıtlaşmakta, uyum sağlayamama ve başarma duygusunda problemlerle karşılaştığında en ufak sorunda vazgeçmesi kişinin kişiliğinde ve gelecekteki kimliği ile benliğinde onarılması zor sorunlara neden olacaktır. Bu bireyin öncelikle kendi kimliğine karşı duyduğu saygı, sevgi ve güven onu gelişimi açısından motive edecektir(Kılıççı, 1999, s.55).

Çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde ve buluş çağındaki ergenin akranlarından etkilenme durumu, aile ile olan ilişkisinin düzelmesi ve sağlamlaşması ile çocuğun kendinde bağımsızlık duygusu, kendini geliştirme ve kendini gerçekleştirme, akranlarından bir derece uzaklaşmasıyla kendini gösterecektir.

Erken ergenlik döneminde birçok ergen ailesinden ve çevresinden, akranlarından destek bekler, onlara güven duyar, büyüklerin tavsiyelerini dinler ve kendine göre mantıklı gelenleri uygular. Ergenlik döneminden sonra yaşlıları ile güçlü bir bağlılık oluşur(Fuligni ve Eccles'dan aktaran Çiğdemoğlu, 2006, s.45).

Gençlik döneminde daha yakın olduğu akranları, ergenin gelişimi açısından ergene büyük fayda sağlamaktadır. Bu pozitif etkenler, Hortaçsu (1997) göre; bireyin kendini arkadaşları ile mukayese ederek değerlendirmeye alması, ergenin yalnız olarak başlamaktan çekindiği ve bir başına başlamanın keyif vermeyeceği birçok tecrübeyi birlikte olabileceği bireylere sahip olması, ergenin bazı konuları sohbet ederek kendi bilgi

düzeyini iletmesi, anlaması olarak özetlenebilmektedir. Ergenin akranları tarafından kabul görmesi, ergenin kendini olumlu yönde geliştirmesi ve gerçekleştirmesi açısından önemlidir. Ergenin kendi akran çevresi, arkadaşları tarafından kabul edilmesi ve sevilmesi, beğenilmesi, saygı duyulması ergen açısından güven ve pozitif duyguların gelişmesine yardımcı olabilmektedir(Kılıççı, 2000, s.29-66).

Ergen, buluş çağına girmesiyle birlikte psikolojik, fiziksel, sosyal, değişken uyarılarının hareketli olduğu, yoğun hızlı bir dönem içinde kendini bulur. Fakat bu çabuk değişim, dönüşüm süreci büyük bir karmaşa, güvensizlik, yetersizlik duygularına neden olmaktadır.

Ancak bu hızlı değişim karmaşa, yetersizlik ve güvensizlik duygularına yol açmakta ve pek çok bireyde istenmeyen davranış biçimlerinin (hayır diyememe, boyun eğme, baskı uygulama vb.) ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ergenlikte sosyal-bilişsel becerilerdeki değişiklikler, yüksek sosyal kıyaslama, benlik bilinci ve sosyal statüye ilişkin kaygıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır(Atıcı, 2011, s.197).

Ergenler ve yeni ergenlikten çıkmış bireyler sosyal anlamda kendi statüleri hakkında endişe, duyarlar. Bu dönemde kendi benliklerini oluşturmaya, kim olduklarını anlamaya çalışırlar. Kendisine benzeyen akranlarından duygusal yakınlık beklerler. Benlik kavramını oturtmaya çalışırlar. Akranları sosyal ve duygusal açıdan yardım etmezler ise kendi içinde çatışma yaşarlar ve sosyal açıdan hataları monoton bir içe kapanma sürecine girerek sorun yaşarlar.

Kim olduğunu, kendi benliğini bulmak için yoğun bir çaba içine girerken öte yandan bağımlı haldeyken bağımsız olma duygusuyla kendini gerçekleştirmek, kendi kendine yeterli hale gelmeye, bağımlılık döneminden bağımsız bir döneme geçmeye çalışır. Kendisi gibi duygusal dayanak arayan ve benlik kavramını oturtmaya çalışan akranları beklentilerine yanıt veremeyince, çatışma ve sosyal yalnızlık yaşarlar. Tüm bu karmaşık duygular içerisinde benlik kavramını oluşturmaya çalışırlar(Tekin ve Filiz, 2008, s.27-37).

Hayat içinde yaşadığımızdan, gelecekte beklenenlerimiz ile yaşadıklarımız arasında farklılıklar oluyorsa bu olanlar negatif yönde benliğimizi etkiler ve hayal kırıklığı, depresyon gibi olumsuz duygular yaşamamıza sebep olabilmektedir.

İdeal benliklerimiz arasında farklılık oluştuğunda hayal kırıklığı, dengelenme ve depresyon gibi olumsuz duyguları yaşarız. Bu farklılıklar ne kadar fazla benliğe atfedilirse yaşanan olumsuz duygular da o oranda artmaktadır. Umutsuzluğun nedenlerinden biri gencin

duygusal, ekonomik, sağlık, bilişsel ve sosyal destek alacağı birimleri tanımaması, bilmemesi veya bulamamasıdır(Tekin Ve Filiz, 2008,s 27-37).

Bireyin kişiliğinin dış ve i çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edilebilir, kararlı, doğru bir yapıda olan ilişkili biçimidir (Cüceloğlu, 1993, s.404). Bireyin kişilişsel özelliği, insanın dirik bir bütönlük içinde süreklilik gösteren özellikleri ve çevresine uyum biçimidir. Kişiliksiz insan yoktur, ama kişilik bozukluğu gösteren insan olabilir(Rappoport, 1972, s.108). Kişilik bazıları tarafından, bireyin kendi çevresini düzenlemeye çaba göstermeye odaklanması olarak görölür. Başkaları için kişilik, benzersiz olan kişi hakkındaki şeyleri gösterir; bir çok teorisyen için kişilik hala kişinin zödür. Bu da, kişinin gerçekte ne olduğudur; bu kişinin en tipik, en derin karakteristiğidir(Hall ve Ark, 1985, s.3-5).

Farklı tanımlara göre kişilik, “Bir bireyi diğerlerinden ayıran zihinsel, bedensel ve ruhsal yetilerin, özelliklerin bütöndür.” olarak ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, kişilik ifadesi, bir bireyin öznel ve nesnel yanlarıyla diğer unsurları farklı kılan düşüne, duygu, tutum ve davranışsal özelliklerinin bütönu olarak anlaşılabilir(Aral ve Ark, 2001, s.13-27-28).

Ergenlik döneminin fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden kişi üzerinde yarattığı etkiler düşünöldüğünde, bu dönemdeki ebeveyn tutumu, yer aldığı sosyal evre tarafından kabulö, kişinin kişilik gelişimi üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere yol açabildiği görölmektedir. Ergenin bu gençlik yıllarında aile ilişkilerinden çok akran ve hemcins baskısına maruz kalmasına yol açabilir. Ergen olan bireyler akran grubu içine dâhil olamasa yalnız olma duygusunu hissederek bireyin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilecektir.

Akran ilişkilerinin önemli olduğu bu dönemde sosyal çevrede var olma isteği olumsuz sosyal evre ya da koşullarda istenmedik davranışların kişilik üzerinde kalıcı davranış değişiklikleri oluşturabileceği öngörölmektedir. Bu istenmedik davranışlardan biri de boyun eğici davranışlardır.

Kişilik Gelişimini Etkileyen Faktörler;

Bir insanın huzurlu, mutlu ve düzenli bir hayat sürmesi toplum içinde statösel bir yer elde etmesi, sağlıklı bir kişiliği olmasına bağlıdır. Bireyin yaşamının gelişmesine her alanda etkisi olan ve gelişimini etkileyen bu konu araştırmalara ve incelemelere çokça konu olmuştur. Kişinin kimliğinin oluşması ve gelişim için önem arz eden çevresel ve kalıtımsal etkenlerin oluşma ve gelişme sürecinde hangisinin daha etkili olduğu sorularına cevap

vermek için araştırmaların yapılması ve cevapların bulunması için yoğun bilimsel çabalar sarf edilmesine karşı cevaplar tam olarak yanıt bulunamamıştır(Temel ve Aksoy, 2001, s.16).

2.2.1. Biyolojik faktörler

Kalıtım, kişi doğduğu anda kazandığı cinsiyet, kas, refleks, doğuştan elde edilen fiziksel yapı, güzellik, enerji düzeyi, bireyin ebeveynden aldığı psikolojik, biyolojik ve fizyolojik özelliklerdir. Kalıtım ile gelen yaklaşımda bireyin kromozomlar ile genlerin melokül yapısının belirlediği iddia edilir. Bireyin saldırgan davranışları, utangaç oluşu, korkularının genetik kalıtsal özellikler olduğu görölmüştür.

Elde edilen bulgular saç, göz rengi gibi çeşitli özellikler genetik kodlar içinde yer alacağı düşünölmektedir(Aral ve Ark, 2001, s.13-27-28). Yetenekli kişiler bu özelliklerini kendi kişiliğini, kimliğini bu yetiler ile özümseyerek kendini daha iyi tanımasında faydası olduğu düşünölmektedir.

Bireysel farklılıkların birçoğu biyolojik, genetik temelli kalıtım ile gelen çeşitli özelliklerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Fakat bireyin kişiliğinin toplumda şekillenmesi yine o topluma uyum sağlama, çevresel faktörler ile ilgilidir(Yüksel, 2006, s.58).

2.2.2. Sosyal Faktörler

Bireyin çevresi, içinde yetiřtirildięi ve sahip olduęu kültür, ergenin kiřilik özelliklerini önemli olarak etkiler. Kiřinin kültür özelliklerini nesilden nesile gečen düşünceler, normlar, tutumlar, yargılar geliřtirir.

Aile içinde, eğitim hayatında, akranları arasında toplumsal, sosyal ilişki kurduğu guruplar ile uygulanan kuralların, normların, tutum ve değer yargılarının başka çevresel faktörler bireyin kimliğinin, kişiliğinin oluşmasında etkili bir rol oynayabilir. Bireyin kimliğinin oluşturulmasında en önemli çevre etkeni ailedir.

Aile içinde davranışların kazanılması ve ceza, övgü, ödöl gibi etkenlerden kaynaklandığı görölebilmektedir. Kişiliğin biçimlenmesinde en önemli çevresel etken olan aile, özel davranışların kazanılmasında büyük role sahip ceza ve övgülerden kaynakladığı ve kullanıldığı aile, çevre ortamıdır. Aile içinde ergenin model alma anne ve baba davranışlarını, tutumlarını benimseme bireyin kişilik oluşumunu ekiler. Ergenin model alma

davranışı sadece tutumlar ve kişiliğin oluşumu değil çevre ve kardeşler arasında iletişimi ilişkileri önemli ölçüde etkiler(Aral ve Ark, 2001, s.13-27-28).

Erişkinliğe geçişte 16-19 yaş arasında bulunan Ergenlerin gelişim özellikleri;

1. Kız bireylerde gelişim tamamlanmıştır. Erkek bireylerde vücut kısımlar arasında denge bağı kurulmuştur.
2. Kalp gelişimi, damarlara göre daha yavaş gelişir. Efor sarf etmeleri halinde ani yorulmalar olur.
3. Kasları gelişmiş, sinir sistemi ve eklem koordinasyonunu sağlamışlardır.
4. Algılama ve odaklanma süreleri daha fazla uzayabilir.
5. Ergenin vücudunun gelişimi, aşırı büyüme ve farklılaşma dolayısıyla üzülmeye, içine kapanma, çekinme olabilir.
6. Gençliğe geçişteki cinsel gelişim devam eder. Kız ergenler erkeklere göre bir ya da iki yıl önde olabilir.
7. Meydana gelen olay yargılama ile yorumlama yetisini geliştirmektedir. Hiçbir taviz vermeden tamamen olduğu gibi davranmaya çalışma eğilimi başlamıştır.
8. Bulunduğu grubun içerisinde uyumlu olmaya çalışır.
9. Görevler verilerek sorumluluk yüklenir.
10. Kendi hakkında ve ailesiyle ilgili konuda kendi kararlarını alabilirler.
11. Kendine has yetenekleri ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan yeni durumları çabuk benimserler.

Özel yetenekleri ortaya çıkaran ilgi ve ihtiyaçlarının nedenleri:

1. Kızlar güzel, çekici, sepatik ve erkekler ise güçlü, karizmatik görünme isteğindedir.
2. Bireyler spor müsabakalarında başarılı olma ve derece yapmayı ister, özenir.
3. Sağlık açısından dengeli beslenme ve dinlenmesi gerekir. Sürekli hareket halindedir.

4. Aktivitelerin, etkinliklerin karma olarak yapılması hoşlarına gider.
5. Cinslerin birbirlerine karşı ilgileri tavan yapmıştır.
6. Birçok şeyle ilgilidirler, belirli alanlarda etkili olmak isterler.
7. Yetişkinler gibi davranmayı ve serbest olmayı isterler(Arıç, 2006, s.17).

Boyun Eğici Davranış;

İnsan, toplumsal bir grupta statüsünü ve birçok ilişkisini korumak için bazı temel davranışlar, örüntüler geliştirmek zorunda kalır ve bu yetilere sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu yetiler özellikler ya da sahip olduğu örüntülerden bazıları; gülümseme, başını sallama, kibar ve nazik davranma, boyun eğicilik davranışları sayılabilmektedir.

Kişiliği antisosyal olan bireyin, kendini fazla saklayamayacağı, kendinden daha güçlü, otoriter, cezalandırıcı bireylerin önünde tutunamayacağı ve boyun eğici davranışlar sergileyeceği belirtilmiştir(Altınok, 1995, s.17-36).

Budağa göre (2000), boyun eğme davranışları incelendiğinde boyun eğmeyi belirli bir otoritenin koyduğu katı kurallar, emir ve yasaklara itaat etme olarak ifade eder. Boyun eğen kişi istemeden de olsa bazen otoriteye rağmen başka bireylere zarar verebilir(s.7-76).

Birey sevgi ve saygıyı fazlasıyla almışsa aile içinde boyun eğme davranışı sergilerken, şiddet eğilimli davranışlar gösterme eğilimi azalır, ailede sürekli baskı, şiddet, korku davranışları gören bireyin gelecekteki yaşamında şiddete meyilli davranışlar sergileyebilme ihtimali yükselmektedir. Bir bireyi şiddete iten temel sebep boyun eğici davranışlarında şiddete maruz kalması olarak görülebilmektedir. Kişi boyun eğici davranışlar sergilerken otoriter güç karşısında direnmekten çok teslim olma, karşısındakinin gücünü hissettikçe gücü kabul etme teslim olmaya zorlanmak ve boyun eğme olarak tanımlanabilir(Kabasakal, 2007, s.17-46).

Boyun eğici davranışlara farklı bir açıdan bakıldığında; meydan okuma ya da çıkarların çatışması durumunda geri çekilmenin cevap olarak verildiği, gerginlik ve sıkılganlık içeren davranış olarak değerlendirilebilir. Hoşlanılmayan ve reddedilen olma ya da tehdit edilme, küçük düşürülme korkuları bireyi boyun eğici davranışa yönlendirir(Gilbert ve Allan, 1994, s.23-36).

Boyun eğme ikiye ayrılır; boyun eğdiren ve boyun eğen bireyler. Adler'e (1985) göre, boyun eğen birey bir gücün karşısında onun yasa ve kurallarına göre yaşamını sürdürür. Boyun eğdiren birey ise bir başa, yöneticiye ihtiyaç duyulması halinde ortaya çıkar. Adler ise boyun eğen ve eğdiren bireyleri yanlış, doğru olmayan bozuk iletişimin bir sonucu olarak görür(s.25-67).

Doğru ve iyi ilişkiler kurmak için saygı ve itaatin çok gerekli olduğu söylenebilir. Bireyler arası ilişkiler için saygı ve üste itaat gerekli olduğu söylenebilir. Lakin sağlıklı bireyler boyun eğme davranışı ile itaat değil saygı duymanın gerçek anlamıyla yapılması yönünde olması beklenir. Saygının hâkim olduğu ikili ilişkilerde hem pozitif bir anlayış olacak, birey duygu ve düşüncelerini ifade etmede özgür bir anlatım gerçekleştirebilecektir. Özgür ve bağımsızdır. Düşünür kişi bazen karşı çıkar, değiştirir, değişir veya alternatifler yaratarak karşı tarafta bulunan bireylerden saygı ve itaat bekler(Yıldırım, 2004, s.220-228).

Bireyler ile münasebetlerde boyun eğme davranışları gösteren ergenler, kendilerini az kıymetli ve değersiz hissetmekte ve görmektedirler. Birey herhangi bir konuda suçu ya da hatası olmasa bile boyun eğdirici birey tarafından ağır itam karşısında kalıyorsa, hatalı olmasa bile birey susmayı tercih edecektir ve kendi hakkında söylenen ithamları sessiz bir şekilde dinleyecektir. Bu durumda suçlanan birey ağır hakarete, cezaya hakkının yenilmesine hayır diyemeyecektir ve itiraz etmeyecektir boyun eğme davranışı artık tam anlamıyla bireyin sosyal, kişilik ve psikolojik hayatını etkilemeye başlayacaktır.

Basit hatalardan çok fazla etkilenir ve sürekli özür dileme isteği gelir. Negatif duygularını karşısındaki bireye yansıtmaz, soğuk durur. Basit hataları için sürekli özür diler. Olumsuz duyguları karşısındakilere ifade edemezler. Liderlik vasfı yoktur, atılımcı olamazlar, yeni bir girişimde bulunmaları zordur, Sorumluluk almak istemezler, kendilerine olan güvenleri eksiktir, hayatlarında değişiklikler olmasını pek istemezler, insanlarla göz göze gelmekten rahatsız olurlar.

Uluslararası araştırmalarda boyun eğici davranışın kişinin tüm gelişimini olumsuz etkileyen bir kavram olarak nitelendirilmiş ve incelenmiştir. Bu nitelikleri ölçme amaçlı çeşitli ölçekler geliştirilmiştir(Gilbert, Cheung, Grandfield, Campey ve Irons 2003, s.141-151). Yaptıkları bir araştırmada boyun eğme davranışlarının girişkenliği körelttiğini, bu davranışların korkuya dayandığı ve depresyonun anlamlı yordayıcısı olduğu belirtilmiştir (Gilbert, Pehl ve Allan 1994, s.23-36).

Sosyal Sıralama Kuramı içinde boyun eğme kavramı, birey kendini bu sistem içinde yer alan diğer kişilerden aşağı seviyede ikinci üçüncü sırada algılamaktadır(Yıldırım & Ergene, 2003, s.224-234). Buss & Craik (1986) araştırmasında birey yaptığı davranışı“boyun eğici” olarak sınıflandırılması gerektiğini ifade edilmiştir. Boyun eğici davranışlarının sınıflandırılması için 18.maddelik bir form kullanılmıştır(s.387-406).

Formda yer alan, “öyle olmasa dâhil yanlış, yanlışım olmasa bile yanlış olduğunu onaylarım, katılırım.” “En küçük hatamda bile sürekli özür dilerim” gibi maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler psikolojik durumlar, harici sosyal davranışlar üzerinde durulmuştur. Başkalarının bireyler üzerinde değersiz, kötü ve bencil düşüncelerini empoze etmesi, o bireylerin statü düşümünü, sosyal ilişkilerde yer alabilme uyumunda azaltmaya neden olabileceği için önemlidir.

Bireyin daha çok boyun eğme davranışının altında yatan temel sebep çeşitli endişelerden kurtulmak istemesi ve ona göre davranmasıdır. Horney’e (1980) ona göre bireyin çocukluk döneminde yeterli kadar doyuma ulaşmamış, bebelikten çocukluğa geçen süre içinde birey sevgi duygusunu yeterince alamamışsa, belli bir doyuma ulaşmamışsa yetişkinlik çağlarında bu durum nevrotik bozukluklara sebep olacaktır, Böylece boyun eğme davranışları çok fazla olacağı söylenmektedir(s.11-101).

Ebeveyn tutum ve davranışları üzerinde yapılan araştırma üç büyük ana faktörün önemini işaret etmektedir.

1.Duygusal olarak yakınlık

2.Çok fazla korumacı olma

3.Reddedilme duygusu

Ebeveynlerin çocuklarına aşırı baskı yapması, sıkı kontrol etmesi, sıcak ve sevecen davranmaması, yakın olmaması, çocukların gelişiminde nevrotik bozulmalara, psikolojik depresyona temel hazırlamaktadır. (Gerlsma, Emmelkamp ve Arrindell, 1990, s.251-277), Mackinnon, Henderson ve Andrewes (1992) ise ailenin çocuklarına aşırı baskı yapması sıcak ve yakın davranmaması çocukların boyun eğici davranışlar geliştirmesine ve bunun temel sebebinin ise anne ve baba davranışları olduğu belirtilmektedir(s.135-141).

Gilbert, Allan, Brough, Melley ve Miles (2002), Sosyal Sıralama Kuramı çerçevesinde, çocuk-anne baba ilişkisinin çok önemli olduğunu belirterek ebeveynlerin çocuğa yaklaşımında sevgi dolu olmamasının, baskıcı bir tutum içinde olmasının, çocuğu tehdit etmesinin ve ondan boyun eğici davranışlar beklemesinin yanlışlığı ve bunların neden olabileceği olumsuzluklar üzerinde durmuştur(s.141-151).

Boyun eğme ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki ile şiddet ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi çözümsüz, duygusal bozukluk, çaresiz olunması bireyde boyun eğici davranışların oluşumunun başlamasına, gelişmesine sebep olmaktadır.

Şiddetin var olduğu ve çaresiz duyguların çözümsüzlüğü, duygusal bozukluk bireyde meydana gelecek boyun eğici davranışların geliştirilmesinde etkili olduğu açıklanmıştır. Şiddet mağduru olan birey daha fazla boyun eğici davranış göstermesi durumunda, boyun eğme davranışlarının, şiddet, saldırganlık eğilimini arttıracak, davranışsal çekingen tutumlarının gelişmesini kolaylaştırabileceği belirtmiştir(Cüceloğlu, 2005, s.12-75).

Toplumun en küçük ekonomik yapı taşı olan ailenin, bireyin aile içinde yaşadığı sorunlar ve şiddet vakalarının kendisini etkileyerek aileye özgü sertleştirilmiş bir biçimde olduğu düşünülmektedir. Genel olarak ailedeki şiddetin olumsuz sonuçlarının giderilmesi, sosyal ve ekonomik fakirliğin giderilmesiyle düzeleceği görülmüştür. Türküm'e (2005) göre ise durumu olmayanların, maddi sorunlar yaşayanların, sürekli artan problemlerin değerleri açısından farklı özellikler taşımaktadır. Yoksulluk, alt sosyal ekonomik sınıfa mensup bireylerin hayatlarını kazanmalarında mücadele etme gücünü olumsuz etkilediği için kişilik ve davranışların değişik şekillerde yansıyabileceği düşünülmüştür(s.619-628). Yoksulluk, bireyi sosyo-psikolojik, sosyal yönden eksiklik, saldırgan olma, kötü söz söyleme, itici davranma gibi özellikler ile bireyin yaşamını olumsuz etkileyecektir(Tüm kaya ve arkadaşları, 2010, s.1-7).

Boyun eğici davranış gibi duygusal problemlerin yoksullukla bağlantılı olduğunu, yoksul ailelerde yetişen bireylerin bu problemi daha yoğun yaşadıkları ve bu konuda risk grubu olduklarını düşünülmektedir. Bu değerlerden bir tanesi ise boyun eğici davranış biçimidir (Görgülü, 2009, s.12). Yetişkinin ilişkilerinde boyun eğici ya da baskın yapı özellikleri geliştirip geliştirmeyeceği konusunda, kalıtımın etkisi yalnızca %18 oranında küçük bir role sahiptir; durumsal ve niteliksel etkileşimler ve de çevresel değişkenler, kalıttan çok daha önemli belirleyicilerdir(Cattell, 1989 , Blass, 1991, s.29-127).

Kişi kendisi ya da başkası tarafından kendisine söylenen kötü, değersiz, bencil, sevimsiz, tanımlamalarla “statü durumunu” ve sosyal ilişkiler açısından uyum sorunu yaratacağı ve ilişkiler arası uygunluğun azalmasıyla bireyin boyun eğme davranışının gelişeceği görülebilir. Birey belirli bir statü için yanlışa doğru diyerek o güce boyun eğmektedir (Köknel, 1990, s. 25-69).

Cattell’e (1989) göre kişi kendisini diğerleri ile beceri ve yeterliliği açısından sürekli kıyaslar ve bireyler kendilerinde, karşısında olanlarla boy ölçüşebilecek güvenin varlığını hissettiklerinde baskın davranırlar(s.29-127). İnsanlar gerçekliğin kendisine değil, gerçeğin kendileri tarafından algılanış biçimine tepki verir ve bu algılayış geçmiş yaşantılardaki deneyimlerle belirlenir ve değiştirilmesi oldukça güçtür(Gilbert ve Allan, 1994, s.295-306).

Bryan ve Test (1967) ve Grusec’e (1970) göre bir yetişkin birinin başkasına itaat ettiğini görürse onda daha çok itaatkar olma eğilimi oluşacaktır. Bireylerde boyun eğme davranışını etkileyen en önemli etkenlerden biride özsaygı düzeyidir(Freedman, Sears ve Carlsmith’dan aktaran Dönmez.A,1993, s.42-69).

Boyun eğme davranışları sergileyen bireyin bunu kendine özgü düşük düzeyde özsaygıya sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Boyun eğici davranışlar sergilemesinde bireyin düşük düzeyde özsaygıya sahip olması etkilidir. Özsaygı düzeyi düşük olan bireyler kendilerini ifade etmekte zorlanırlar, kendilerine güvensizdirler, girişimci değildirler, kendilerinden bekleneni sorgulamadan kabul ederler ve yaparlar. Bu özelliklere sahip bireylerin boyun eğme davranışları sergilemesi kaçınılmazdır. Teslim olma yani boyun eğme davranışı, direnmeye çalışırken zorlanan birey, gücü fazla kullanması sonucu baskıya ve ağır güce dayanamayan birey, karşısındakinin isteklerine boyun eğecek ve kabullenmek durumunda kalacaktır. Kişilerarası ilişkiler açısından insan davranışları pasif, atılgan, manüpülatif ve saldırgan olmak üzere dört gruba ayrılabilir. Zaman ortaya çıkar ve devrimlerde başrolü oynar. Adler her iki tipin en aşırılarını istenmeyen bireyler olarak niteler ve bunları yanlış iletişimin bir ürünü sayar(Freedman ve Ark, 1993, s.42-69)

Boyun eğici davranışların ortaya çıkmasını sağlayan üç faktör şöyledir;

- 1.Kişinin boyun eğmesi, diğer bireyler içinde bu davranışın doğru kabul edilmesi gibi (iletişimsel etki) göstermesidir.

2. Birey akranları tarafından kabul edilmeme, toplumda reddedilme, onaylanmama duygusu yaşama ile bireyin diğerleri tarafından reddedilmemek ve onaylanmak amacıyla (normatif etki) boyun eğmesidir (Aronson, Wilson ve Akert'dan aktaran Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001, s.14-135-152).

3. Sosyal açıdan var olan normların, yasaların, buluşların, bilgilerin sorgulanmadan kabul edilmesi (bilinçsiz uyum). Bireyin boyun eğici davranışlarının açıklanmasının iç faktörden çok dışsal etkenlerin etkisinin olduğunu öne süren davranış ağırlıklı ifadeler, ödül ve cezalar, tehditler boyun eğmede etkisinin olduğu savunulmaktadır (Atıcı, 2011).

Boyun eğme davranışı genel olarak nedir (submissive behaviour); başka bireyleri üzmemek, incitmeme, herkesi memnun etmeye çalışma, hayır diyememe, aşırı miktarda verici olma, iyiliksever olma, kızamama, sinirlenememe, öfkesini gösterememe, sürekli onaylanma isteği gösterme, haklarını savunamama, düşüncesini dile getirememek gibi davranışların tamamını ifade eden kişilik özellikleridir (Köktuna, 2007; Gilbert ve Allan, 1994, Öztürk, 1997, s.162). Sosyal kaygısı olan bireyler (social anxiety-sosyal ortam ile tedirgin olma hissi) bağlı bulundukları çevreden, gruptan dışlanmamak için çok fazla ve sürekli özür dileme yoluna gidebilmektedirler (Atıcı, 2011; Kabasakal, 2007, s.197).

Bazı bireyler farklı istekler ve girişimler için kendini kontrol etme uğruna boyun eğici davranışları kabul ederek değişik bir davranış mekanizması geliştirerek bunu kullanabilme eğilimine girerler.

Boyun eğici davranışlar; kendinden çok diğerlerini mutlu etmeye uğraşan, yardım sever, karşındakileri memnun ve tatmin etmeye uğraşan, iyi olmaya çok fazla önem veren, kendi ihtiyaç ve isteklerini önemsemeyip arka plana atan, asla hayır olmaz diyemeyen, özellikle kırılcı, zarar veren, duygularını başkalarına söylemekten çekinen ve ifade etmekte zorlanan bir kimlik yapısı olarak tanımlanabilmektedir (Öztürk, 1997; Gilbert ve Ark, 1994, s.82).

Ergenlerin sıkıntılar ile baş etmede kullandıkları çeşitli yöntemler şu şekilde ifade edilebilir;

1. Daha güvenli yaklaşımlar edinme.
2. Daha uyumlu bir yaklaşım geliştirme.
3. Sosyal açıdan yardım arama.

4. Güvensiz olarak davranışlar edinme.
5. Boyun eğici yaklaşımlar edinme(Spark E.P, 2005, s.101).

Kişiler başkaları ile tartışma ortamından kaçmak ve çatışma yaşama kaygılarından uzaklaşmak için boyun eğici davranışlarda bulunurlar. Başkalarından gelen ve çatışma yaşanacağına inanılan bazı etkilerin koşulsuz kabul edilmesi, tartışmasız uyum gösterilmesi boyun eğici davranışların oluşmasını sağlar(Razı ve Ark, 2009, s.1-23). Diğer bir ifade ile boyun eğme sert bir merkeziyetçiliğin tek otoriteye ve onun emirlerine uymadır.

Bilinçli birey çoğu kez kendisi için evet, başkaları için ise olumsuz yanıt vermek zorunda kalabilmektedir. Aksi halde bireyin kendi kabul ettiği bir hayatı değil , başkalarının zorla dayattığı hayatı yaşamak durumunda kalır. Bir bireyde boyun eğme, çoğunlukla kabullenici ve çekimser bir beden ifadeleri kullanılarak ifade edilir. Utangaç olan bireylerde sıklıkla görülen boyun eğme davranışı beden eğme davranışı şeklinde de görülebilmektedir(Aydın, 2009, s.53). İnsanların en belirgin ihtiyaçlarından biri de sosyal bir gruba dahil olma ve bu grupta yerini koruma isteğidir. Bireyler bu grup içindeki konumlarını veya yerlerini koruyabilmek için farklı davranışlar sergiler. Bu davranışlardan bazıları boyun eğici olma, fikirlere katılma veya aynı fikri beyan etme, gülümseme ve baş sallamadır.

Bireylerin sergilediği boyun eğici davranış, bireyin isteği dışında gerçekleşen ve kontrol edilemeyen, savunmacı bir hareket olarak kendiliğinden tetiklenen bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997; Hamurcu ve Saygın, 2001, s.100-103). Günümüzde birçok birey boyun eğme ihtiyacının farkında değildirler. Bu bireyler, kendi fikirlerini, düşüncelerini, yönelimlerine göre davrandıkları, kendi kişilik özelliklerine göre düşünme, kendi duyguları ve fikirlerini kendilerine özgü oluşturdukları ve kendi görüşlerinin çoğununla aynı olmasının sadece bir rastlantıdan ibaret olduğu düşüncesiyle yaşarlar. Toplumdaki bireylerin bir birliktelik sağladıkları, fikirlerinin gerçek ve doğru olduğunun bir göstergesi, ispatı olarak görürler(Fromm, 1998, s.19-20). Gilbert ve arkadaşları,bireylerin toplumda kabul görmeme korkusu ve başka bireyleri mutlu etme ihtiyacının, birey olarak başarısız olma, toplumda zayıf olduklarının ifade edilmesi, başarısızlık ve saygınlığın yitirilmesi duygu ve davranışların depresyona girme, bağımlılık ve yakınlık ihtiyaçlarından çok bireyi boyun eğici duruma itekleyen bir statü ,yetersizlik korkularının şiddetlenmesi ile açıklanabileceğini savunmaktadır. Bireyler çeşitli davranış kalıplarını öğrenme yolu ile birinden diğerine boyun eğme yolu ile geçer.

Toplumsal bir hareketlilik ve etkileşim halinde ilk olarak boyun eğme, daha sonra özdeşim kurma, sonrasında empati kurarak anlama ve uyum davranışını pekiştirme yolu ile gelişebilir. Ergen birey sigara içmekten korkuyorsa bunun altında yatan nedenlerden en önemlisi babasının onu cezalandıracağı korkusudur. Böylece babasından edindiği, benimsediği davranışları özdeşleşme yolu ile benimser ve öğrenir. Ebeveynler çocuklarını bebeklikten eğiterek belirli yaşlarda onlara görev ve sorumluluklar yüklemese çocukta güven duygusu pekişmez. Bunun neticesinde çocukta güven duygusu sağlanamaz ve güçsüz birey olmasına sebebiyet verilir(Hofmann ve Ark, 2004; Gilbert, 2004, s.769-797).

Ergenin kendini geliştireceğine inanmaması, özgüven eksikliği, başaramayacağını düşünmesi sonucu çeşitli boyun eğici davranışlar ortaya çıkabilmektedir(Yavuzer, 1998, s.84-92). Sorgusuz kabul etme biçiminde yapılan davranışlarda temel etken korkudur; cezalandırılmaktan ya da eleştirilmekten korktuğu için kişi, istemediği halde öyle davranır (Yıldıran ve Yetim, 1996, s.2-9).

Bireyin aile içi ya da toplum içerisinde yaşadığı olumsuzluklar çoğunlukla önceden belirlenmiş normların dışına çıkılmasıyla meydana gelir. Bu durumda boyun eğici davranışlarda çevresel faktörlerin belirleyici olduğu düşünülmektedir. (Tekin ve Filiz, 2008, s.27-37). Literatürde kişilik tipleri genel olarak sosyotropi ile otonomi olarak ayrılır. Otonom kişiler başarıya odaklanır ve bağımsız hareket etmek ister. Sosyotropi bireyler ise sosyal bağların zayıflaması ile ilişkilerin bozulması, reddedilme gibi durumlarda aşırı duyarlı olan kişilerdir. (Savaşır ve Batur, 1998, s.17-50). Boyun eğme, bireyi bir otoriteye bağlayarak onları pasifize etme ve bir bağlılık yaratma sürecidir. Bu bağlılığın oluşturulmasında ergeni yetiştirme tarzı ile kültür çevresi gibi belirleyici unsurların büyük bir etkisi bulunmaktadır(Hare ve Lamb, 1983, s.8-9).

Bireyleri boyun eğici davranışa iten aile içi tutumlar; boyun eğici tutumların aile içindeki şiddetin neden olduğu etki ve boyun eğme davranışını arttırdığı bu durumun kişilik özelliklerini de etkileyebileceği bildirilmektedir(Savaşır ve Şahin, 1997; Allan ve Gilbert, 2002, s.100-103).

Bireylerin boyun eğici davranış göstermelerinin boyun eğici bir yapıya sahip olmalarının kaynağını birçok araştırmacı, bu bireylerin otoriter, sıkı disiplinli ve sıkı denetimli, baskı yapan ve aşırı kısıtlayıcı ebeveyn tutum ve davranışları ile yetiştirilmiş olmalarında

görmektedirler(Adams, 1995;Gander ve Gardiner, 1998;Pratto ve Ark, 1994;Cüceloğlu, 1997; Çaplı, 1993, s.123).

Hazır bulunan, süregelen şiddet bireylerde özdeşim süreçlerini etkiler; böylece bireyin kendini anlatamaması, duygularını ifade edememe, dışa vuramama becerisini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Bu sonuç aile içi dinamiği olan ebeveynlerin tutumlarının önemini göstermektedir(Tekin ve Filiz, 2008, s.27-37). Çaresizlik boyun eğici davranışların gelişimine olanak verdikçe, aile içi kriz büyümekte ve boyun eğiciliği pekiştirmektedir. Aynı zamanda aile içinde yaşanan şiddet süreci, ailenin parçalanmasını engelleyici bir rol de oynayabilir. Boyun eğicilik ile depresyon arasındaki pozitif ilişki de bunu desteklemektedir(Allan ve Gilbert, 2002; O'Connor ve Ark, s.141-151. 2002; Kaya ve Ark, 2004, s.5-10).

Çekirdek aile içinde yaşayan erkek bireylerde boyun eğici davranışların çok sık olduğu görülmüştür. Ataerkil egemen olan toplumsal yapı içinde bayanların fazla baskı ve şiddet göreceği kabul edilse de erkek bireyler çok fazla “uymacı” (konformist) davranışları geliştirerek sorunlu eğilimler gösterebileceği düşünülmektedir(Atıcı, 2011, s.197). Ebeveynlerin eğitim düzeyleri de aile içi baskının oluşmasında bir etken olarak görülmekte ve çocukların boyun eğici davranışlara eğilim göstermesine neden olabilmektedir(Tümkiye ve arkadaşları, 2010, s.1-7). Baba haricinde annenin ergene davranışları, tutumları ve özdeşim kurması bu süreçlerin tamamında boyun eğici davranışların gelişmesinde annenin rolü dikkat çekicidir(Kaya ve Ark, 2004, s.5-10).

Bu sonuç annenin eğitim düzeyi düştükçe aile içinde babanın temsil ettiği otoriteye karşı çıkmanın azalması, kabullenme ve onaylama eğilimi ile bir özdeşim ve rol modeli nesne olarak boyun eğici davranış geliştirme arasında bir ilişki kurulabileceğini göstermektedir. Burada şiddetin varlığından çok, onun nasıl algılandığı ve nasıl yorumlandığı belirleyici olmaktadır(Kaya ve Ark, 2004, s.5-10). Mackinnon ve arkadaşları; anne ve babaların çocukların gelişim özelliklerini göz ardı ederek davranışları, psikolojik ihtiyaçlarına cevap verememeleri ve bireye baskı yaparak kontrol etme yoluyla boyun eğici davranmaya zorlama, çocuklarda bazı psikolojik hasara yol açtığını ifade etmişlerdir.

Bebeklerin doğumu esnasında ve sonrasında bazı etkenler çocukta boyun eğici davranışa yönelmeyi zorlaştırmaktadır. Ortanca çocuk, daha güçlü büyük kardeş ile kendisinden sonra gelen küçük kardeşi arasında kalmıştır. Kendisinden daha güçlü olan büyük kardeşine karşı

gücünü, kendisinden daha küçük kardeşine yönelmiş anne-baba ilgisini yeniden kazanmak zorundadır(Koç ve Ark, 2010, s.257-280).

Son yıllarda yapılan çalışmalar göstermektedir ki, psikolojik sorunların veya davranış problemlerinin nedeni, bireyin kişisel duyguları ve davranışlarından çok, anne babasının çocukla olan ilişkilerinin niteliğidir. Anne baba davranışları üzerine yapılan faktöriyel çalışmalar üç ana faktörün önemli olduğunu ortaya koymaktadır; duygusal yakınlık, aşırı koruyuculuk ve reddedilme. Bu üç faktör çeşitli psikolojik problemlere kaynaklık etmektedir(Atıcı, 2011; Richter ve Ark, s.197, 1991;Rojo-Moreno ve Ark, s.34-548-554, 1999; Tiggeman ve Ark, 1992, s.835-841).

Bireyleri Boyun Eğici Davranışa İten Kültürel ve Sosyal Faktörler:

Arkadaş grubunun üyesi olmak, erinlik döneminin birincil görevlerinden birisidir. Bir akran grubu, benzer yaşta, yakın arkadaşlar ve aynı eylemleri paylaşan küçük gruplardır(Atıcı, 2011; Kıran, 2002, s.243). Ergenler arasında bireyler kendi akranlarıyla ilişkilerinde boyun eğme davranışları sergilemesi akranları tarafından güçsüzlük ve zayıflık olarak algılanmaktadır. Bu davranışları gizlemeye çalışan bireyler sosyal ortamdan uzaklaşma çabası içerisine girerler. Csikszentmihalyi ve Larson'a (1984) göre akran baskısı belirli davranış ve düşünce biçimlerine uyumu sağlayacak toplumsal etkinin özel bir örneğidir ve ergenlerin ebeveynlerinin dışında akranlarıyla birlikte geçirdikleri zaman göz önüne bulundurulduğunda bu etkinin sonuçları şaşırtıcı değildir.(Atik ve Ark, 2012, s.191-208).

Ergenlerin akranları arasında beklentileri ve kendini gösterme isteği arkadaş çevresindeki bireylerle aynı şeyleri paylaştıkları ve yaşadıkları benzer değer ve beklentilerin aynı olması ortak yaşantıları paylaştıkları ortaya çıkmaktadır. Bazen akran grupları arasında okul yaşamı belirleyici faktör olmaktadır(Atıcı, 2011; Morrison, 1997, s.23). Yaşadığı çevre il, ilçe, köy olan insanların başka yaşam bölgelerinden göç ederek gelen insanlara göre daha fazla boyun eğici davranış sergiledikleri saptanmıştır. Bunun sebebi çevre ilçelerden ve köylerden gelen kişilerin farklı bir çevre ve farklı ortamda yaşama çabaları, dış çevrenin yönlendirmesine bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Böylece farkında olmadan bile olsa başka bireylere boyun eğmeyi gerektirmektedir. Boyun eğici davranışlar kültürden etkilenmektedir. Doğu ülkelerin kültürel özelliklerinde güçlü ilişkiler kurulması, başka bireyleri dikkate alma, birey kendini başka kültürlerle ve insanlara adapte ederek uyum sağlaması, sadece kişinin kimlik, benlik, inanç ve yaşayış değerlerini değil bunlar aynı

zamanda toplumda kabul ve destek görme davranışlarıdır. Bu durum batı kültüründe de daha farklı sağlıklı bir yaklaşım olarak düşünölmekte ve algılanmaktadır(Koç ve Ark, 2010, s.257-280).

Boyun eğici yaklaşımların edinilmesi ile ilgili kültürel açıdan çeşitli etkenlerin farklı toplum içinde yetişmemeye bağı kız bireylerin daha çok boyun eğici davranış edinmelerinin teşvik edilmesi olarak görölmektedir. İçsel duyguları anlatma, problemler ile mücadele etmede ilk çocukluktan beri gelişen cinsiyet kimlik farklılıkları görölebilmektedir. Ergen kız bireylerin davranış ve duygusal ifadelerini, tepkilerinden çok boyun eğici tepkiler verdikleri, ailelerin ise bu davranışları onaylayarak pekiştirildiğı anlaşılmaktadır(Türküm, 2005, s.619-628).

Ebeveynler erkek bireylerin sinirli, saldırgan davranışlarına daha anlayışlı yumuşak yaklaşıırken aynı yaklaşımı kız bireylere göstermek istememektedirler. Davranış kalıplarına boyun eğerek kazanıp kullanan ve topluma uyum sağlayan insanlar, kimi kez bireysel ya da toplumsal nedenlerle ters tepki verebilirler. Yasaların “çift standartlı” olarak herkese göre değişik yorumlanması boyun eğen insanlarda, bir süre sonra tüm ilke ve kurallara karşı ters tepki oluşur(Atıcı, 2011; Chaplin ve Ark, 2005, s.80-88).

Negatif etkilerin yoğun yaşandığı aile içinde ve çevresinde oluşan toplumda yasalara, ilkelere uyumsuzluk yaratanların sayısı artış gösterir(Köknel, 1993, s.14-47). Toplumun temel sorunları sağlıklı şekilde çözmek, tutum ve beceri geliştirmeyi engelleyecek, toplumun lideri olma gücünü engelleyerek, şiddeti onaylayan ve üreten kimlik geliştirme olasılığını çoğaltacaktır(Kaya ve Ark, 2004, s.5-10).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu araştırmanın modeli, çalışma alanı (grubu) verileri ekleme ve toplama aracının tanıtılması, gerçek veriler ile güvenilirlik kontrollerinin çalışması ve toplanan verilerin analizi ile ilgili çıkan sonuçların gösterilmesidir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma ile lise eğitimi alan öğrencilerin boyun eğici davranışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi hedefi ile ilişkisel araştırma analiz modeli kullanılmıştır. Bir çeşit ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu tarama modeli var olan, devam eden ya da geçmişte olmuş olayların, konunun olduğu şekilde değiştirilmeden betimlemeyi amaçlayan bir araştırma modeli içine alır.

Araştırmada konu, birey ve olaylar, nesne hiçbir şekilde değiştirilmeden kendi koşulları etrafında olduğu gibi tanımlamaya çalışılmıştır. Herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası içine girilmez. Araştırma, tarama ile elde edilen nedenler ve sonuçlar ilişkisel olarak yorumlanamaz; fakat bazı ipuçları kullanarak bir değişkenin durumunun bilinmesi ile diğer değişkenlerinde durumunun tahmin edilmesi faydalı sonuçlar verebilir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmayı, Van ilinde Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Genel Lise ve Meslek Lisesi gibi farklı lise türlerinde öğrenim gören 152 kız, 199 erkek toplam 351 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun ortaya çıkması için amaçsal öğrenme yöntemi kullanılmıştır.

Bu yöntem amaçsal örnekleme, seçkinsiz olmayan ve olası örneklem yöntemi geliştirilerek kullanılan bir yöntemidir. Bu çalışmada araştırmacı, tasarrufu maksimize ederek en iyi sonucu elde etmek ve en ulaşılabilir veri üstünde çalışmalarını sonuçlandırmak istemektedir.

Tablo 1

Demografik Değişkenler

	Gruplar	Frekans(N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	152	43,3
	Erkek	199	56,7
Yaş	14 Ve Altı Yaş	31	8,8
	15 Yaş	93	26,5
	16 Yaş	112	31,9
	17 Yaş	77	21,9
	18 Ve Üstü Yaş	38	10,8
Lise Türü	Genel Lise	79	22,5
	Meslek Lisesi	124	35,3
	Fen, Anadolu Öğrt, Anadolu Lisesi	148	42,2
Annenin Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	121	34,5
	İlkokul Mezunu	120	34,2
	Ortaokul Mezunu	47	13,4
	Lise Mezunu	43	12,3
	Üniversite Mezunu Ve Üstü	20	5,7
Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	31	8,8
	İlkokul Mezunu	111	31,6
	Ortaokul Mezunu	58	16,5
	Lise Mezunu	87	24,8
	Üniversite Mezunu Ve Üstü	64	18,2
Annenin Mesleği	Ev Hanımı	316	90,0
	Diğer	35	10,0

Babanın Mesleği	Memur	73	20,8
	Emekli	43	12,3
	Serbest Meslek	169	48,1
	İşçi	66	18,8
Anne Ve Babanın Yaşamı	Her İkisi De Hayatta	330	94,0
	Anne Ve Babadan Biri Hayatta Değil	21	6,0
Anne Baba Yaşıyor İse Birliktelik Durumu	Evet	329	94,0
	Hayır	22	6,0
Ailenin Aylık Toplam Geliri	Düşük	60	17,1
	Orta	264	75,2
	Yüksek	27	7,7
Spor Yapma Durumu	Evet	234	66,7
	Hayır	117	33,3
	Toplam	351	100,0
Spor Türü	Takım Sportu	138	59,0
	Bireysel Sportlar	96	41,0
Sportculuk Düzeyi	Okul Takımında Oynayan Sportcu	162	69,2
	Kulüp Sportcusu	61	26,1
	Milli Sportcu	11	4,7
Kaç Yıldır Sport Yapıldığı	1-2 Yıl	79	33,8
	3-5 Yıl	73	31,2
	6 Yıl Ve Üstü	82	35,0
	Toplam	234	100,0

(Ravid, 1994).Tablo 1 de, çalışma grubunun demografik bilgileri verilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre 152'si (%43,3) Kız, 199'u (%56,7) Erkek olarak, öğrencilerin yaş değişkenine göre 31'i (%8,8) 14 ve altı yaş, 93'ü (%26,5) 15 yaş, 112'si

(%31,9) 16 yaş, 77'si (%21,9) 17 yaş, 38'i (%10,8) 18 ve üstü yaş olarak, öğrencilerin lise türü değişkenine göre 79'u (%22,5) Genel Lise, 124'ü (%35,3) Meslek Lisesi, 148'i (%42,2) Fen ve Anadolu Lisesi olarak, öğrencilerin annenin eğitim durumu değişkenine göre 121'i (%34,5) Okur-yazar değil, 120'si (%34,2) İlkokul Mezunu, 47'si (%13,4) Ortaokul Mezunu, 43'ü (%12,3) Lise Mezunu, 20'si (%5,7) Üniversite mezunu ve üstü olarak, öğrencilerin babanın eğitim durumu değişkenine göre 31'i (%8,8) Okur-yazar değil, 111'i (%31,6) İlkokul Mezunu, 58'i (%16,5) Ortaokul Mezunu, 87'si (%24,8) Lise Mezunu, 64'ü (%18,2) Üniversite mezunu ve üstü olarak, öğrencilerin annenin mesleği değişkenine göre 316'sı (%90,0) Ev hanımı, 35'i (%10,0) Diğer olarak, öğrencilerin babanın mesleği değişkenine göre 73'ü (%20,8) Memur, 43'ü (%12,3) Emekli, 169'u (%48,1) Serbest Meslek, 66'sı (%18,8) İşçi olarak, öğrencilerin anne ve babanın yaşamı değişkenine göre 330'u (%94,0) Her ikisi de hayatta, 21'i (%6,0) Anne ve babadan biri hayatta değil olarak, öğrencilerin anne baba yaşıyor ise birliktelik durumu değişkenine göre 329'u (%94,0) Evet, 22'si (%6,0) Hayır olarak, öğrencilerin ailenin aylık toplam geliri değişkenine göre 60'ı (%17,1) Düşük, 264'ü (%75,2) Orta, 27'si (%7,7) Yüksek olarak, öğrencilerin spor yapma durumu değişkenine göre 234'ü (%66,7) Evet, 117'si (%33,3) Hayır olarak, öğrencilerin Yapılan spor türü değişkenine göre 138'i (%59,0) Takım Spor, 96'sı (%41,0) Bireysel Sporlar olarak, öğrencilerin sporculuk düzeyi değişkenine göre 162'si (%69,2) Okul takımında oynayan sporcu, 61'i (%26,1) Kulüp sporcusu, 11'i (%4,7) Milli sporcu olarak, öğrencilerin kaç yıldır spor yapıldığı değişkenine göre 79'u (%33,8) 1-2 yıl, 73'ü (%31,2) 3-5 yıl, 82'si (%35,0) 6 yıl ve üstü olarak dağılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, Kişisel Bilgi Formu ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Okul dönemi ergenlerin yaşayış özelliklerini saptamak amacı ile araştırma yapan kişi tarafından oluşturulan kişiyi anlatan bilgi formu; öğrencinin kız veya erkek oluşu, yaşı, çeşitli fiziksel aktiviteler yapıp yapmadığı, kaç yıldır spor yaptığı, okulu, anne baba mesleği vb. gibi soruları içermektedir.

3.3.2. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını ölçmek amacıyla 1991 yılında, P. Gilbert ve S. Allan tarafından geliştirilmiştir. Özgün adı “Submissive ActsScale (SAS) ” olarak bilinen; Şahin ve Şahin (1992) tarafından Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ismiyle Türkçeye uyarlanmış olan ölçek kullanılmıştır. BEDÖ, boyun eğici sosyal davranışların düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 16 maddeden oluşmakta ve her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmaktadır. BEDÖ, kendini değerlendirme ölçeği olup, ergen ve yetişkinlere uygulanabilmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997, s.100-103).

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, bireyin kendi kendine yanıtlayabildiği, uygulanması kolay bir ölçektir. Her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmaktadır. Yanıtların “1. Hiç tanımlamıyor”, “2. Biraz tanımlıyor”, “3. Oldukça iyi tanımlıyor”, “4. İyi tanımlıyor” ve “5. Çok iyi tanımlıyor” seçeneklerine göre verilmesi istenmektedir. Maddeler 1–5 arasında, 5’li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilir. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin yüksek boyun eğici davranışlar gösterdiğine, düşük puan ise düşük boyun eğici davranışlar gösterdiği anlamlarına gelir (Savaşır ve Şahin, 1997, s.100-103).

Yapılan araştırmalarda, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nin Cronbach Alfa değeri .89, dört ay ara ile yapılan ikinci uygulama sonucu test tekrar test güvenirlik katsayısı ise .84 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasında iç tutarlılık katsayısına ilişkin Cronbach Alfa değeri .74 olarak bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997, s.100-103).

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nin geçerliği, ölçüt geçerliği kapsamında incelenmiştir. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .66, otonomi ölçeği ile korelasyonu .06, sosyotropi ölçeği ile korelasyonu .65, sosyal karşılaştırma ölçeği ile korelasyonu .50 bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında BEDÖ’nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .32 ($p<.001$), sosyotropi ölçeği ile .36($p<.001$), otonomi ölçeği ile korelasyonu -0,5’tir. Şahin ve Durak (1997) tarafından 627 üniversite öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada, kısa semptom envanterinin alt ölçekleri ile BEDÖ’nin korelasyonlarının .16 ile 42 arası değişiklik gösterdiği ölçek strese meyilli olan ve olmayan grupların ayırt edebildiği görülmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997, s

100-103). Ölçeğin, Beck Depresyon Envanterine göre oluşturulan uç grupları (BDE<9-BDE>17), $p<.000$ düzeyinde anlamlı olarak ayırt edebildiği görülmüştür.

Ayrıca depresyonu yordamak için yapılan regresyon analizinde de, Boyun Eğicilik Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile ölçülen depresyonu, sosyotropi, otonomi ve utanç duygularına kıyasla daha iyi yordanabildiği görülmüştür(Savaşır ve Şahin, 1997, s.100-103).

Bu araştırma kapsamında ölçme aracının farklı bir gruba uygulanmasından dolayı geçerlik ve güvenirlik analizleri tekrarlanmıştır. Ölçme aracının güvenilir ölçümler gerçekleştirip gerçekleştirmediği Cronbach Alpha Analiziyle sınanmıştır. Yapılan Cronbach Alpha analizi sonucunda ölçme aracının güvenirliği 0,854 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin yapı geçerliği için Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır.

Tablo 2

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Uyum İndeksleri

Model Uyum İndeks	Mükemmel Aralık	Kabul Edilebilir Aralık	BEDÖ
χ^2/sd	$0 < \chi^2/sd < 2$	$2 < \chi^2/sd < 3$	2.86
RMSEA	$0.00 < RMSEA < 0.05$	$0.05 < RMSEA < 0.10$	0.06
PGFI	$0.95 < PGFI < 1.00$	$0.50 < PGFI < 0.95$	0.55
PNFI	$0.95 < PNFI < 1.00$	$0.50 < PNFI < 0.95$	0.90
GFI	$0.90 < GFI < 1.00$	$0.85 < GFI < 0.90$	0.87
AGFI	$0.90 < AGFI < 1.00$	$0.85 < AGFI < 0.90$	0.86
IFI	$0.95 < IFI < 1.00$	$0.90 < IFI < 0.95$	0.98
NFI	$0.95 < NFI < 1.00$	$0.90 < NFI < 0.95$	0.97
CFI	$0.95 < CFI < 1.00$	$0.90 < CFI < 0.95$	0.98

Tablo 2'de yer alan uyum indeksleri dikkate alındığında, tek boyutlu teorik yapının toplanan verilerle doğrulandığı ifade edilebilir.

Tablo 3

Normal Dağılım Tablosu

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Boyun Eğici Davranışlar	,052	351	,022	,990	351	,016

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada bulunan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 program ile veriler analiz edilmiş olup yorumlanma suretiyle sonuçlar elde edilmiştir. Veriler değerlendirirken tamamlayıcı, bütünleyici istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Boyun eğici davranışlar puanı için normal dağılım testi uygulanmıştır. Normal dağılım testi aşağıda verilmektedir. Çalışma grubunun büyüklüğünün 50'den büyük olması durumunda ise Kolmogorov-Smirnov testinin kullanılması önerildiğinden (Büyüköztürk, 2012;) Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü (2010), verilerin normallüğünün sınanması konusunda öncelikle Kolmogorov-Smirnov testine (n: 327) bakılmıştır. Sonra Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerleri dikkate alınarak veri setinin dağılımının normallüğü sınanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden elde edilen puan dağılımlarının normal olmadığını göstermiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubundan elde edilen verilerin normal dağılım göstermedikleri görülmektedir ($p:0.022 < 0.05$). Dolayısıyla, bağımsız değişkenler (cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumu, anne-baba meslek durumu, anne-baba yaşama durumu, anne-baba birlikte olup olmama durumu, spor yapma durumu ve sporculuk yaşı) ile Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar arasında ilişki olup olmadığı non-parametrik testlerden Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testi kullanılarak tespit edilmiştir. Kruskal-Wallis testine göre gruplar arasında gözlenen farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığı belirlenmelidir. Bu durumda,

grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U testi uygulanarak farkın kaynağı incelenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4

Çalışma Grubunun Boyun Eğici Davranış Puanları

	N	Ort	Ss	Min.	Mak.
Boyun Eğici Davranış Puanı	351	40,590	10,888	18	74

Tablo 4’te çalışma grubunun Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nden aldıkları puanların ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri sunulmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, lise öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Düzeyi puanlarının ortalaması $X=40,59$ ve standart sapması $ss=10,888$ olarak hesaplanmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nden aldıkları puanların minimum ve maksimum değerleri sırasıyla, 18-74 olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’ne ilişkin puanlarının, cinsiyete göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılığı için yapılan test sonuçları.

	Cinsiyet	N	Ort	Ss	Sıra	Sıralar	U	P
					Ortalaması	Toplamı		
Boyun Eğici Davranışlar	Kız	152	38,270	10,644	153,26	23295,00	11667,000	,000*
	Erkek	199	42,362	10,764	193,37	38481,00		
	Total	351						

Tablo 5, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($U = 11667,00$; $p = 0,000 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (193,37), kız öğrencilere (153,26) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, kız ve erkek öğrencilerin spor yapıp yapmana dağılımına yönelik bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Boyun eğici davranış puanlarının kız ve erkek öğrencilerin spor yapıp yapmama durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları

Cinsiyet		Spor Yapma Durumu	N	X	Ss	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	Toplam	Evet	88	38,88	10,973	79,11	6962,00	2586,000	,390
	Puan	Hayır	64	37,42	10,196	72,91	4666,00		
Erkek	Toplam	Evet	145	43,68	9,875	105,63	15316,00	3099,000	,024
	Puan	Hayır	54	38,81	12,258	84,89	4584,00		

Tablo 6 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın spor yapan kız öğrenciler ile spor yapmayan kız öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($U = 2586,000$; $p = 0,390 > 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, spor yapan kız öğrencilerin puanlarının (79,11), spor yapmayan kız öğrencilere göre (72,91) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı tabloda spor yapan erkek öğrenciler ile spor yapmayan erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($U = 3099,000$; $p = 0,024 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, spor yapan erkek öğrencilerin puanlarının (105,63), spor yapmayan erkek öğrencilere göre (84,89) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, yaşa göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Yaş	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Boyun Eğici Davranışlar	14 ve altı	31	35,161	12,190	129,16	4	11,354	0,023*	14vealtı-15*
	15	93	41,387	11,392	184,33				14vealtı-16*
	16	112	39,884	10,645	168,17				14vealtı-17*
	17	77	41,494	10,648	181,65				14vealtı-18veüstü*
	18 ve üstü	38	43,316	8,256	205,47				16-18veüstü*
	Toplam	351							

Tablo 7, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın yaşa göre istatistiksel olarak farklılaştığı görülmektedir (χ^2 (sd=4, n=351)=11,354; p=0,023<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek boyun eğici davranış puanına 18 ve yaş üstü lise öğrencilerinin sahip olduğu, bunu sırasıyla 15 yaş, 17 yaş, 16 yaş ve 14 ve altı yaş grubundaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir. Yaş grupları arasında meydana gelen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığı, yaş gruplarının ikili kombinasyonlar üzerinden yapılan Mann-Whitney U testi ile belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre 18 ve üstü yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, 14ve altı ve 16 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 14 ve altı yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, diğer tüm yaş grubundaki öğrencilerin bu boyun eğme davranışlarının puan bazında anlamlı şekilde çok az olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, lise türüne göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin lise türüne göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Lise Türü	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Boyun Eğici Davranışlar	Genel lise	79	38,785	14,323	160,06	2	9,455	0,009*	Genel lise- Meslek* lisesi *Meslek lisesi- Anadolu Lisesi
	Meslek lisesi	124	42,807	9,444	198,33				
	Anadolu lisesi	148	39,696	9,595	165,80				
	Toplam	351							

Tablo 8 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın öğrenim gördükleri lise türüne göre istatistiksel olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2(sd=2, n=351)= 9,455; p=0,09<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek boyun eğici davranış puanına Meslek liselerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin sahip olduğu, bunu sırasıyla Anadolu liseleri ve Genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Lise türleri arasında meydana gelen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığı, lise türlerinin ikili kombinasyonları üzerinden yapılan Mann-Whitney U testi ile belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre Meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, Genel lise ve Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, anne eğitim durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Anne Eğitim Durumu	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Okur-yazar değil	121	41,240	10,762	181,27	4	2,136	0,711
	İlkokul	120	40,875	10,666	179,59			
	Ortaokul	47	39,468	10,768	165,28			
	Lise	43	40,442	11,823	174,02			
	Üniversite ve üstü	20	37,900	11,661	152,03			
	Toplam	351						

Tablo 9 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın annelerinin eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (χ^2 (sd=4, n=351)= 2,136; p=0,711>0,05). Ancak lise öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, anne eğitim durumu “okur-yazar değil” olanların puanlarının, diğer gruplardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, baba eğitim durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Baba Eğitim Durumu	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Okur-yazar değil	31	41,871	12,008	183,82	4	1,139	0,888
	İlkokul	111	39,766	10,256	168,91			
	Ortaokul	58	40,914	10,306	181,59			
	Lise	87	40,931	11,735	180,66			
	Üniversite ve üstü	64	40,641	10,949	173,12			
	Toplam	351						

Tablo 10 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın babalarının eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (χ^2 (sd=4, n=351)= 1,139; p=0,888>0,05). Ancak lise öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, anne eğitim durumu “okur-yazar değil” olan öğrencilerin puanlarının, diğer gruplardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, annenin meslek durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin annelerinin meslek durumuna göre yapılan test sonuçları.

	Anne Meslek	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	P
Boyun Eğici Davranışlar	Ev Hanımı	316	41,029	10,708	179,97	56870,50	4275,500	0,028*
	Memur	35	36,629	11,832	140,16	4905,50		
	Toplam	351						

Tablo 11 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın anne meslek durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($U=4275,500$; $p=0,028<0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, anne meslek durumu ev hanımı olan lise öğrencilerinin boyun eğici davranış puanının (179,97), anne meslek durumu memur olan öğrencilere (153,26) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, baba meslek durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin babalarının meslek durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Baba Meslek Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Memur	73	41,945	10,809	185,44	3	2,876	0,411
	Emekli	43	38,535	12,285	158,56			
	Serbest meslek	169	40,976	10,160	180,33			
	İşçi	66	39,439	11,746	165,83			
	Toplam	351						

Tablo 12, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın baba meslek durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (χ^2 (sd=3, n=351)= 2,876; p=0,411>0,05). Ancak lise öğrencilerinin baba meslek durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, baba meslek durumu “memur” olanların puanlarının, diğer gruplardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’ne ilişkin puanlarının, anne-baba yaşama durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin anne-baba yaşama durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Anne-Baba Yaşama Durumu	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Boyun Eğici Davranış	Her İkiside Yaşıyor	330	40,703	10,711	165,87	54570,50	118,500	0,442
	Anne ve Babadan Biri vefat etmiş	21	38,810	13,549	160,24	52405,50		
	351							

Tablo 13 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın anne-baba yaşama durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (U=118,500; p=0,442>0,05). Ancak lise öğrencilerinin anne-baba yaşama durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, anne-baba yaşama durumu “Her İkisi De Yaşıyor” olanların puanlarının, “Anne ve Babadan Biri Vefat Etmiş” olanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’ne ilişkin puanlarının, Anne-Baba Birlikte Olma Durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin anne-baba birlikte olma durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Anne-Baba Birlikte Olma Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Boyun Eğici Davranışlar	Evet	329	40,846	10,578	177,71	58465,50	2728,500	,106
	Hayır	22	36,571	14,692	140,93	2959,50		
	Toplam	351						

Tablo 14 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın anne-baba birlikte olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($U = 2728,500$; $p = 0,106 > 0,05$). Ancak lise öğrencilerinin anne-baba birlikte olma durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, anne-baba birlikte olma durumu “Evet” olanların puanlarının “Hayır” olanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, Aile Gelir Durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin Aile gelir durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Aile Gelir Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Düşük	60	39,433	12,234	170,87			
	Orta	264	40,788	10,366	176,73	2	0,216	0,898
	Yüksek	27	41,222	12,852	180,31			

Toplam	351
--------	-----

Tablo 15 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın aile gelir durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (χ^2 (sd=2, n=351)= 0,216; p=0,898>0,05). Ancak lise öğrencilerinin aile gelir durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek gelir düzeyine sahip ailelere sahip öğrencilerin puanlarının, diğer gelir seviyelerine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, Spor Yapma Durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin spor yapma durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Spor Yapma Durumu	N	Ort.	Ss.	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	P
Boyun Eğici Davranışlar	Evet	234	41,850	10,524	188,09	43824,50	10930,500	0,002*
	Hayır	117	38,068	11,207	152,13	17951,50		
Toplam		351						

Tablo 16 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın spor yapma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (U =10930,500; p=0,002<0,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, spor yapan öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (188,09), spor yapmayan öğrencilere (152,13) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, Spor Türüne göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin spor türüne göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Spor Türü	N	Ort.	Ss.	Sıra	Sıralar	U	P
					Ortalaması	Toplamı		
Boyun Eğici Davranışlar	Takım	138	41,797	10,696	117,11	16160,50	6569,500	0,915
	Bireysel	96	41,927	10,327	118,07	11334,50		
Toplam		234						

Tablo 17 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($U = 6569,500$; $p = 0,915 > 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, bireysel spor yapan öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (41,927), takım sporları yapan öğrencilere (41,797) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, Sporculuk Düzeyine göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin sporculuk düzeyine göre farklılığı yapılan test sonuçları.

Sporculuk Düzeyi	N	Ort	Ss.	Sıra	sd	χ^2	P
				Ortalaması			
Okul Takımı	162	42,296	10,942	120,06	2	1,196	0,550
Kulüp Takımı	61	40,508	11,103	109,49			
Milli	11	42,727	9,644	124,27			
Toplam	234						

Tablo 18 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın sporculuk düzeylerine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir

(χ^2 (sd=2, n=234)= 1,196; p=0,550>0,05). Ancak lise öğrencilerinin sporculuk yaşına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, “okul takımı” sporculuk düzeyine sahip öğrencilerin puanlarının, “kulüp takımı” ve “milli” sporculuk düzeyine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, Sporculuk Yaşlarına göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin sporculuk yaşlarına göre farklılığı yapılan test sonuçları.

Sporculuk Yaşı	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
1-2 yıl	79	42,367	10,942	121,73	2	,793	0,673
3-5 yıl	73	41,178	11,103	112,05			
6 yıl ve üzeri	82	41,951	9,644	118,28			
Toplam	234						

Tablo 19 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın sporculuk yaşına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir (χ^2 (sd=2, n=234)= 0,793; p=0,673>0,05). Ancak lise öğrencilerinin sporculuk yaşına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, “1-2 yıl” sporculuk yaşına sahip öğrencilerin puanlarının, “3-5 yıl” ve “6 yıl ve üzeri” sporculuk yaşına sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu bölümde, lise öğrencilerinin spor yapıp yapmama durumları ve çeşitli demografik özelliklerine göre boyun eğici davranışlarını gösterme düzeyleri incelenmiş, bulguların tartışma ve yorumuna yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, cinsiyet değişkeni açısından farklılığa rastlanmıştır ($p<0.01$). Kadınların boyun eğici davranış puanları ($x=38,270$), erkeklerin boyun eğici davranış puanlarından ($x=42,362$) düşük bulunmuştur.

Koç ve ark. (2010) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada; erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre daha yüksek boyun eğici davranış gösterdiklerini tespit etmişlerdir(s.257-280). Kaya ve ark.(2004) tarafından yapılan tıp fakültesi öğrencileri üzerinde bir çalışmada, çekirdek ailede yaşayan ve erkek olan çocuklarda boyun eğici davranışların daha sık görüldüğü belirtilmiştir. Bunun nedeninin erkeklerin daha fazla uymacı davranış geliştirme eğiliminden kaynaklanabileceği belirtilmiştir(s.5-10). Bu bulgular çalışmamızı destekler niteliktedir. Tümkaya ve ark.(2010) yoksul ailelerden gelen ergenler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, kadınların daha yüksek boyun eğici davranış puanına sahip olduklarını belirtmişlerdir(s.1-7).

Beştepe ve ark.(2010) tarafından yapılan, evlilik yapmış 50 aile için yapılan araştırmada kadınların erkeklere göre çok fazla boyun eğici davranışa sahip oldukları bulunmuştur(s.15-22). Tümkaya ve ark.(2011) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada cinsiyet değişkeni açısından boyun eğici davranış puanlarında farklılığa rastlanamamıştır(s.2-20). Yılmaz ve ark.(2010) tarafından sağlık yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanı arasında farklılık olmadığını belirtmişlerdir(s.342). Bunun yanı sıra özellikle doğuda yaşayan kız öğrenciler için devlet tarafından çeşitli politikalar geliştirilmiş, böylelikle kız öğrencilerin okullaşma oranı artmış, okullaşmaya yönelik özendirici faaliyetler uygulanmıştır. Bu durum kız öğrencilerin kendilerine olan güvenini arttırmış ve kendilerini daha iyi ifade edebilme özelliği kazandırmış olabilir. Çalışmamızda kız öğrencilerin boyun

eğici davranışlarının erkek öğrencilere göre daha düşük çıkmasında bu tarz projeler ve faaliyetlerin etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, yaş değişkeni açısından farklılığa rastlanmıştır ($p<0.01$).

15 yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanları ($41,387 \pm 11,392$), 14 yaş ve altı olanların boyun eğici davranış puanlarından ($35,161 \pm 12,190$) yüksek bulunmuştur.

16 yaş olanların boyun eğici davranış puanları ($39,884 \pm 10,645$), 14 yaş ve altı olanların boyun eğici davranış puanlarından ($35,161 \pm 12,190$) yüksek bulunmuştur. 17 yaş olanların boyun eğici davranış puanları ($41,494 \pm 10,648$), 14 yaş ve altı olanların boyun eğici davranış puanlarından ($35,161 \pm 12,190$) yüksek bulunmuştur. 18 yaş ve üstü olanların boyun eğici davranış puanları ($43,316 \pm 8,256$), 14 yaş ve altı olanların boyun eğici davranış puanlarından ($35,161 \pm 12,190$) yüksek bulunmuştur. 18 yaş ve üstü olanların boyun eğici davranış puanları ($43,316 \pm 8,256$), 16 yaş olanların boyun eğici davranış puanlarından ($39,884 \pm 10,645$) yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda yaş arttıkça boyun eğici davranış gösterme düzeyinin arttığı görülmektedir.

Yaş arttıkça boyun eğici davranışların sıklığının artması, ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal çevre baskısını, bir gruba ait olma çabası ve akran ilişkilerinin önemini yoğun hissedildiği bir dönem olması ve kişinin tam anlamıyla duygusal gelişimini tamamlamış olmaması ve bir kimlik arayışında olması boyun eğici davranış bozukluk düzeyinin artışında bir sebep olarak görülebilir. Literatür incelendiğinde bu görüşleri savunan bir takım uzmanlar akran ilişkilerinde belirli gruba ait olmak isteyen ergenlerin grubun istekleri doğrultusunda boyun eğme davranışı gösterdikleri görüşüyle birbirlerine yakın olduğu söylenebilir(Adler, 1985, s.25-67 ; Parkhust ve Asher, 1992, s.24-231; Morrison, 1997, s.23; Yıldırım, 2007, s.36-38).

Kabasakal'ın (2007) boyun eğme davranışını açıklarken bireyin kendinden çok fazla güçlü bir etki yüzünden özellikle ergenlik yıllarında maruz kaldığı şiddetli boyun eğme olası bir durum olarak görülmektedir. Etkin güç karşısında birey mecburen boyun eğme davranışını gerçekleştirerek ilişkilerinde basık olarak kalacaktır(s.17-46). Bu olası beklenen bir durumdur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, gruplar arasında farklılığa rastlanmamıştır. Tekin (2010), beden eğitimi ve spor öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmada anne eğitim durumu açısından boyun eğici davranış puanlarında farklılığa rastlanmamıştır(s.601-631).

Araştırma katılan öğrencilerin baba eğitim değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, gruplar arasında farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne mesleği değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, annesi çalışmayan (ev hanımı) olan öğrencilerin boyun eğici davranış puanları ($x=41,029$), diğerlerinin boyun eğici davranış puanlarından ($x=36,629$) yüksek bulunmuştur. Annenin çalışma durumu göz önüne alındığında, çalışmayan anneye göre daha eğitilmiş ve donanımlı olduğu düşünülebilir bunun yanı sıra çocuğu ile olan ilişkisinde meslek hayatı gereği daha az vakit geçirdiği için daha demokratik bir tavır sergilediği öngörülebilir.

Bu bağlamda literatüre bakıldığında aile içinde daha serbest , demokratik bir yaşam biçimi var ise bireyin boyun eğme davranışları daha az görülmektedir. Bu çalışmada demokratik ailelerde anne ve baba tutumları ergen olan bireylerin sosyal, zihinsel, fiziksel ve duygusal davranışlarının gelişimi açısından pozitif katkı sağlayacağı görülmektedir(İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2008; Ulusoy, 2002, s.62-95). Kaynaklarda ebeveyn tutumlarına, davranışlarına bakıldığında boyun eğme açısından anlamlı değişkenler görülmektedir. Bireylerin boyun eğme davranışını kazanmasında ebeveynlerin en etkili birinci kaynak olduğu ve bu boyun eğme davranışlarından birinci derece sorumlu oldukları söylenebilir.

Günümüzde yapılan araştırmalar neticesinde ergenlerin psikolojik problemleri ve davranış sorunları yaşamasının nedeni, ebeveynlerin çocukla ilişkilerinin niteliği üzerinde durması önem kazanmıştır(Richter, Eisemann ve Richter, 1991, s.24-25-30; Rojo-Moreno, Livianos-Aldana, Cervera-Martinez ve Dominguez-Carabentes, 1999, s.34-548-554; Tiggeman, Winefield, Goldney ve Winefield, 1992, s.835-841).

Ailenin, çocuğunu aşırı koruma içgüdüleriyle hareket edip çocuğun baskı altında olması, itaat etmesi, reddedilme endişesi gibi değerler bu grup insanlarda daha çok

görülebilmektedir. Bundan dolayı çeşitli farklılık meydana gelmesi muhtemel olabilmektedir. Kaya ve Ark (2004), tarafından yapılan araştırmada da anne mesleğinin boyun eğici davranış puanlarında bir etken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır(s.5-10).

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba mesleği değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, gruplar arasında farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyi değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, gruplar arasında farklılığa rastlanmamıştır.

Tekin ve Filiz (2008), tarafından yapılan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının antrenörlük ve spor yöneticiliği bölüm ve alanında görevli öğrencilerin aylık kazançları gelir düzeyi bakımından boyun eğici davranışın düzeyleri arasında mantıklı değişkenler gözlenmemiştir. Bu araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Ancak diğer çalışmalara bakıldığında; gelir durumunun üst noktada ya da alt sınırdan oluşuna göre boyun eğme davranışlarında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Bu durumun sosyo-ekonomik farklılaşmalardan kaynaklanacağı anlaşılmaktadır(s.27-37). Çeşitli boyun eğme davranışlarının temel sebepleri şunlardır; üzüntü, mutsuzluk, yalnızlık, kötümserlik, değişkenlik(Tümkaya, Çelik, Aybek, 2010, s.1-7, Tekin, Filiz, 2008, s.27-37).

Ebeveynlerin sosyal ve ekonomik düzeyleri değiştikçe buna bağlı olarak çocukların da beklentilerinde değişimler yaşanabilir. Ailenin ekonomik durumu kötüye gitmiş ise çocuklarda umutsuzluk, kaygı, gelecek korkusu, düşük benlik, umutsuz olma gibi sonuçlar çocukların sosyal hayatlarını da olumsuz etkileyerek boyun eğme davranışları kazanmalarına daha çok sebep olabilmektedir (Kaya ve Ark, 2004, s.5-10).

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne babanın hayatta olup olmaması değişkeni ve beraber ya da ayrı yaşama durumu değişkenleri boyun eğici davranış değişkeni açısından boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, gruplar arasında farklılığa rastlanmamıştır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olmamasının sebebi örneklem gruplarında kişi sayılarının eşit olmamasından kaynaklanmış olabilir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda grupların sayıları eşit tutularak tekrar çalışılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise türü değişkenine göre boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, lise türü Meslek Lisesi olanların boyun eğici davranış puanları ($42,807 \pm 9,444$), lise türü Genel Lise olanların boyun eğici davranış puanlarından ($38,785 \pm 14,323$) yüksek bulunmuştur. Lise türü Meslek Lisesi olanların boyun eğici davranış puanları ($42,807 \pm 9,444$), lise türü Fen, Anadolu Öğretmen, Anadolu Lisesi olanların boyun eğici davranış puanlarından ($39,696 \pm 9,595$) yüksek bulunmuştur. Aradaki farklılığın sebebi, lise türüne göre ders yüklerinden ve yine girilen okul çevresindeki akran grup tarzlarının farklılığından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin takım sporu ya da bireysel spor yapma, kaç yıldır spor yaptığı, okul takımında yada milli takımda sporcu olma gibi değişkenler ile boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında aralarında istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin spor yapıp yapmama değişkenine göre boyun eğici davranış ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırmasına bakıldığında, spor yapanların boyun eğici davranış puanları ($x=41,850$), spor yapmayanların boyun eğici davranış puanlarından ($x=38,068$) yüksek bulunmuştur.

Bu farklılığın spor çevrelerinde çocuğun kişilik ve karakter gelişiminden çok kazanmaya odaklı kısa süreli kazanımlar için gelişim dönemlerinin önemi göz ardı edilerek yapılan çalışmaların sonucu olabileceği düşünülmektedir. Antrenörlerin ve spor yöneticilerinin spora, beden eğitimine dayalı sistemlerin geliştirilmesine toplumda sağlıklı nesiller yetiştirmek düşüncesinin ön planda olduğunu ve bu bağlamda spor çevrelerini yönlendirmeleri gerekliliği düşünülmektedir. Ayrıca özellikle bireysel spor yapan öğrencilerde antrenör baskısı ve milli takıma girememe korkusu kendi kişiliğinden ödün verilmesine sebep olabilecektir ve bu durumun öğrencinin boyun eğici davranışlar sergilemesine yol açabileceği düşünülmektedir.

Tüm bunların yanında spor, başarıyı genişletme ve yarışmada üstün gelme amacını içerir. İçinde rekabet duygusunu barındıran spor, üst düzey bir performans gerektirir. Spor yapan birey ve gruplar, sonuç itibarıyla rakipleriyle, zamanla, doğa koşullarıyla veya kendileriyle yarışır. Rekabetçi yaklaşımlar sergileyen bireyler toplumda ve akranları arasında beğenilmek, saygı duyulma, başkaları tarafından sevilme, önemsenme, kabul görmek gibi ödüller, bazı zamanlar aşırı abartıldığında kendi kimlikleri dâhil, kişiliklerinden ödün

vermekte, kendi gerçek kişiliğinden vazgeçerek boyun eğici davranışlar sergilemekte bağımlı birer bireyler olabilmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları bakımından spor yapmanın klasik manada boyun eğici davranışları her zaman, her yerde, her ortamda, her şartta değiştirebilme gücünün olmadığı, boyun eğici davranışlar yönünden kişilerin yaşadığı çevrenin şartlarından etkilenmesi, bunun yanında yaptığı spor branşının temel dinamikleri ve antrenörlerin özelliklerinin de sporcuların boyun eğici davranışlarında önemli etkiler yaratabileceği bu araştırmanın temel sonucu olarak değerlendirilebilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri bazı değişkenlere göre ve spor yapıp yapmama değişkenine göre karşılaştırılmış ve lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarına ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda cinsiyet, yaş, annenin mesleki durumu, lise türü ve spor yapıp yapmama değişkenleri arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir.

Okul, aile, antrenör ilişkisinin sistematik bir şekilde uygulanması, sporcu öğrencilerin kendilerine verilen değeri görmelerini sağlayacak ve duygusal olarak da daha sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine olanak tanıyacaktır.

Antrenörlerin, bu yaş grubu sporcuların psikomotor gelişimlerini ve yaş grubu özelliklerini iyi takip etmesi ve bilinçli yaklaşımlarda bulunması gerekmektedir. Bu anlamda üniversiteler, federasyonlar, gençlik merkezleri ve spor il müdürlükleri koordinasyonunda eğitim seminerleri düzenlenmesi olumlu gelişimler sağlayacaktır.

Lise seviyesinde eğitim gören bireylerin, boyun eğme davranışlarının azalması, girişken yapıcı davranışların gelişmesi ile kendilerini ifade etmelerine izin verilmesi, kendi güvenliğini sağlama, kendini gerçekleştirme ile mümkün olabileceği düşünülebilir. Öğrencilerin girişken eğilimlerini arttırmak için ilk önce rehberlik ve psikolojik danışmanların desteği ve katkısıyla gerekli çalışmaların planlanması ve yapılması gerekmektedir.

Eğitim alanında çalışan psikolojik danışman öğretmenler ile içine kapalı, boyun eğme davranışı çok fazla olan, psikolojik problemler yaşayan, kendini ifade etmekte zorluk çeken öğrencilerin sınıf öğretmenleri koordineli çalışarak bu bireylerin çeşitli etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır. Okullarda çalışan psikolojik danışmanlar, içine kapanık ve kendilerini ifade etmekte zorluk çeken öğrencileri, sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği yaparak çeşitli faaliyetlere yönlendirebilirler.

Grup çalışması yapılarak akranları ile iyi bir iletişim kurmaları sağlanabilir böylece bu öğrencilerin kendilerine güvenmeleri konusunda yardım edilmiş olunur.

Spor yöneticileri, antrenörler ve beden eğitimi öğretmenleri genellikle, görevlerin hepsini yerine getiren ve bu aşamada hiçbir şeye karşı çıkmayan öğrenciler ya da sporcu davranışları (sakin,akıllı,uslu,sessiz) ile çevredeki akranların ve sporcuların gözünde onları özendirme ve onurlandırıcı, cesaret arttırıcı çabalar ile desteklenmelidir. Bu davranışların kazanılması ve sürdürülmesi hayatının ilerleyen aşamalarını etkileyerek, hayatının her alanına yayılmasına katkı sağlar.

Boyun eğme davranışlarının pekiştirilmesi yerine bireylerin kendi öz güvenini kazanarak kendilerini rahatça ifade etmelerini sağlayacak ortamın geliştirilmesi, demokratik tutumun kazanılması önemlidir. Uzmanlar ergenlik dönemine girmiş kişilerin duygusal, psikolojik, sosyal sorunları ile yaşadıkları bunalımlar, boyun eğici davranışları atlatmaları için ebeveynler için seminer ve eğitimler düzenleyebilir.

Ergenlerin kimlik gelişimleri için önemli olan duygusal, bilişsel, davranışsal becerilerin gelişimini engelleyen boyun eğici davranışları öğretmen ve antrenörlerin bilmesi önem ifade etmektedir. Bu konuda bilgilenen uzmanlar ortak karar, anlayış, tutum ve çözüm önerilerine yönelik görüş alışverişi yapmaları, ergenlerin gelişimi açısından çok önemlidir. Ergenlerin eğitim ve spor hayatlarında boyun eğici davranışlar sergilememesi ve bunu engellemek için ilk önce öğretmenlere, antrenörlere, psikolojik danışman ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmakta ve onların desteğinin alınması sağlanmalıdır.

Eğitim kurumlarında yaşanan şiddetin boyun eğici davranışları sergilemede etkili olduğu, bu yüzden bunların önlenmesi için okullarda psikolojik danışman ve rehberlik hizmetlerine daha fazla yer verilmesi, daha çok faydalanılması için yoğun çaba gösterilmesi gerekmektedir. Spor yapan birey için ise özel olarak spor psikologları ile işbirliğine gidilmeli bireyin yapacağı ya da yaptığı sporun en üst noktaya çıkarılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Adams, JF. (1995). *Ergenliği Anlamak*. İmge Kitapevi, Ankara, s.123.
- Adler, A. (1985). *İnsanı anlama sanatı*. (Çev, Başar, Ş.). Dergâh Yayınları, İstanbul, s.25-67.
- Aktuğ, T. (2006). Ergenlerde Akran Baskısı Ve Benlik Saygısının İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*, Mersin.
- Alisinanoğlu, F. (2001). Gençlik dönemi özellikleri ve genç anne baba iletişimi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*. s.123-62.
- Allan, S., Gilbert, P. (2002). *Anger and anger expression in relation to perceptions of social rank, entrapment and depressive symptoms*. Personal Indiv Differ. s.551-565.
- Altınok, K. (1995). *Çocuk ve Gençlerin Kötü Alışkanlıklardan Korunmasında Sporun Fayda ve Önemi*. Nehir Yayıncılık, Ankara, s.17-36.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen S. (2001). *Çocuk Gelişimi-II*. Ya-Pa Yayınları, İstanbul, s.13-27- 28.
- Arıcı, H. (2006). *Okullarda Beden Eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.17.
- Atıcı, A. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının Yordanması. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Atıcı, M. (2001). İlköğretimdeki öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar ve nedenleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.2-20.
- Atık, G., Özmen, O., Kemer, G. (2012). Bullying and Submissive Behavior. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*. 45/1: s.191-208.
- Atlı, A., Kaya, A., Bölükbaşı, MZ. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.61-79.

- Aydın, A. (2009). *Eğitim Sevgidir*. Pegem Yayınları, Ankara, s.53.
- Beştepe, E., Erbek, E., Saatçioğlu. Ö., Özmen, HA., Eradamlar, N. (2010). Psikiyatrik yardım talebi olan, olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftler arasında cinsiyet yönünden uyum, problem çözme becerisi, boyun eğici davranış ve öfke tutumunun karşılaştırılması. *Nöro-Psikiyatri Arşivi Dergisi*, s.15-22.
- Brabender, V. ve Fallon, A. (2009). *Group development in practice*. Washington: American Psychological Association, s.23.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, s.7-76.
- Buss, D.M., Craik, K.H. (1986). *Acts, dispositions, and clinical assessment: the psychopathology of everyday conduct*. *Clinic Psychology*, s.387-406.
- Cattell, H.B. (1989). *Personality in depth* Illions, *Institute For Personality And Ability Testing Inc.* s.29-127.
- Chaplin, TM., Cole, PM., Waxler, CZ. (2005). Parental socialization of emotion expression: Gender differences and relations to child adjustment. *Emotion*, s. 80-88.
- Csikzentmihalyi, M., Larson, R. (1984). *Being adolescent, Conflict and growth in the teenage years*. New York: Basic Books, s.35-102.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitapevi, İstanbul, s.404.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı. Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Kitapevi, İstanbul, s.22-55.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitapevi, İstanbul, s.12-75.
- Çaplı, O. (1993). *Çocukların ve Gençlerin Eğitimi*. Bilgi Yayınevi, Ankara, s.10-63.
- Çiğdemoğlu, S. (2006). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin akran baskısı, özsaygı ve dışadönüklük kişilik özelliklerinin okul türlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara, s.45.

- Doğan, S. (1997). Gençlik sorunlarına yönelik psikolojik yardım. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Çağdaş Eğitim Dergisi*, s.15-17.
- Erkal, M. (1982). *Sosyolojik Açıdan Spor*. Filiz Yayınları, İstanbul, s.78.
- Freedman, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M. (1993). *Sosyal psikoloji*. (Çev, Dönmez, A). İmge Kitapevi, Ankara, s.42-69.
- Fromm, E. (1998). *Sevme Sanatı*. Öteki Psikoloji Dizisi, Ankara. s.19-20.
- Gander, MJ., Gardiner, HW. (1998). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. İmge Kitapevi, Ankara, s.98.
- Gerlsma, C., Emmelkamp, P. M. G., Arrindell, W. A. (1990). Anxiety, Depression, And Perception Of Early Parenting: *Ameta-analysis. Clinical Psychology Review*, s.251-277.
- Gilbert, P., Andrews, B. (1998). Shame: Interpersonal behavior, psychopathology and culture. *USA, Oxford Universty Press*.
- Gilbert, P. (2000). The relationship of shame, social anxiety and depression: the role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, s.174-189.
- Gilbert, P. (2001). Evolution and social anxiety: The role of social competition and social hierarchies. *Social Anxiety: Psychiatric Clinics of North America*, s.723-751.
- Gilbert, P., Allan, S., Brough, S., Melley, S., Miles, J. (2002). Anhedonia and positive affect: relationship to social rank, defeat and entrapment. *Journal of Affective Disorder*, s.141-151.
- Gilbert, P., Cheung, M,S-P., Grandfield, T., Campey, F., Irons, C. (2003). Assessment recall of threat and submissiveness in childhood: development of a new scale and its relationship with depression, social comparison and shame. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, s. 108-115.
- Gilbert, P., Pehl, J., Allan, S. (1994). The phenomenology of shame and guilt: An empirical investigation. *British Journal of Medical Psychology*, s.23-36.

- Gilbert, P., S. Allan. (1994). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, s.295-306.
- Görgülü, T. (2009). *Tutuklu Ve Hükümlü Erkek Bireylerin Depresyon Düzeyleri, Boyun Eğici Davranışları Ve İntihar Olasılıklarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, s.12.
- Hall, CS., Lindzey, G., Loehlin, JC., Manoseitz, M. (1985). *Introduction to Theories of Personality*. Republic of Singapore. s.3-5.
- Hamurcu, H., Saygın, N. (2011). Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.171-187.
- Hare, R., Lamb, R. (1983). The encyclopedic dictionary of psychology. *Cambridge Massachusetts The MIT Pres*, s.8-9.
- Hofmann, S., Heinrichs, G., Moscovitch, DA. (2004). The nature and expression of social phobia: Toward a new classification. *Clinical Psychology Review*. s.769-797.
- Horney, K. (1980). *Çağımızın Tedirgin İnsanı*, (Çev, Yörükhan). Tur Yayınları. İstanbul, s.11-101.
- İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M. (2008). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Pegem Akademi Yayıncılık, İstanbul, s.62-95.
- Kabasakal, K. (2007). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar Ve Şiddetle İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> Sayfasından erişilmiştir.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B., Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, s. 5-10.
- Kılıççı, Y. (1999), *İlköğretimde Rehberlik*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.55 .

- Kılıççı, Y. (2000). *Okulda Ruh Sağlığı*. Anı Yayıncılık, Ankara, s.29-66.
- Kıran, EB. (2002), *Akran baskısı düzeyi farklı olan öğrencilerin risk alma, sigara içme davranışı ve okul başarılarının incelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> Sayfasından erişilmiştir.
- Koç, M., Bayraktar, B., Çolak, S. (2010). Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. s.257-280.
- Köknel, Ö. (1993). *Korkular-Takıntılar- Saplantılar*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, s.14-47.
- Köknel, Ö. (1990). *Depresyon-Ruhsal Çöküntü*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, s.25-69.
- Köktuna, ZS. (2007). *Çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin alt sosyo-ekonomik seviyedeki kadınların geleceğe umut ile bakabilme ve boyun eğici davranışlarına etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul, s.98-120.
- Mackinnon, A., Henderson, A. S., Andrews, G., (1992). Parental ‘affectionless control’ as an antecedent to adult depression: A risk factor redefined . *Psychological Medicine*, s.135-141.
- Morrison, J. (1997). Peer group pressure within and outside school. *British Educational Research Journal*, s.23.
- Connor, LE., Berry, JW., Weiss, J. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *J Affect Disord*. s.19-27.71.
- Odacı, H. (2007). Submissive Behaviors And Automatic Negative Thoughts Among Adolescent Boys And Girls: A Study With A Turkish Sample. *Social Behavior and Personality*, s.1021-1026.
- Onstad, S., Skre, I., Torgersen, S., Kringlen, E., (1993). Parental representations in twins discordant for schizophrenia. *Psychological Medicine*, s.335-340.

- Öztürk, M O. (1997). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s.82.
- Parkhurst, J.T. ve Asher, S.R. (1992). Peer rejection in middle school: Subgroup differences in behavior, loneliness and interpersonal concerns. *Developmental Psychology*, s.-24- 231.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, LM., Malle, BF. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal Of Personality And Social Psychology*. s.741-763.
- Rappoport. (1972). The Personality Development: The Chronology of, Experience.Clenview III. Scott, Fresman.s.108.
- Razı, GS., Kuzu, A., Yıldız, AN., Ocakcı, AF., Arifoğlu, BÇ. (2009). Çalışan gençlerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresle baş etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin.Research Journal*,s.1-23.
- Richter, J., Eisemann, M., Richter, G., (1991). Perceived parental rearing and state versus trait aspects of adult depression. *Psychopathology*, s.24-25-30.
- Rojo-Moreno, L., Livianos-Aldana, L., Cervera-Martinez, G., Dominguez- Carabentes, J. A. (1999). Rearing style and depressive disorder in adulthood: a controlled study in a Spanish clinical sample. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, s.34-548-554.
- Savaşır, I., Şahin NH. (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme, Sık Kullanılan Ölçekler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, s.100-103.
- Savaşır, T, Batur S. (1998). *Depresyonun Bilişsel Davranışçı Tedavisi: Bilişsel ve Davranışçı Terapiler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, s.17-50.
- Spark Educational Publishing. (2005). *Psychology A complete Course in a Book. Sparknotes*, New York. s.101.

- Tekin, M., Filiz, K. (2008). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi Ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, s. 27-37.
- Tekin, M. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.601–631.
- Temel, F., Aksoy, A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.16.
- Tiggeman, M., Winefield, H. R., Goldney, R. D., & Winefield, A. H., (1992). Attributional style and parental rearing as predictors of psychological distress. *Personality and Individual Differences*, s.835-841.
- Tosunoğlu, F. (2008). *Ortaöğretimde okuyan takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özelliklerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tuzcuoğlu, S., Korkmaz, B. (2001). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, s.14-135-152.
- Türk Dil Kurumu.(2004). Türkçe Sözlük.Ankara: TDK.
- Tümkaya, S., Çelik, M., Aybek, B. (2011). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Enstitü Dergisi*. İstanbul, s.2-20.
- Tümkaya, S., Aybek, B., Çelik, M. (2010). Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psikososyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk Ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, s.1-7.

- Türküm, A. S. (2005). Do Optimism, Social Network Richness And Submissive Behaviors Predict Well-Being? Study with a turkish sample. *Social Behavior and Personality*, s.619-628.
- Ulusoy, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Anı Yayıncılık, Ankara, s.20-51.
- Uzgören, N. (2015). Yöneticilerde Boyun Eğici Davranış Eğilimlerinin Chaid Analizi ile İncelenmesi: Yönetici Adayı Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Ekev Akademi Dergisi*, s. 4-12.
- Yavuzer, H. (1998). *Yaygın Anne Baba Tutumları*. Remzi Kitapevi, İstanbul, s.84-92.
- Yavuzer, H. (2000). *Okul çağı çocuğu*. Remzi Kitabevi, İstanbul, s.67.
- Yıldıran, İ., Yetim, A. (1996). Ortaöğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, s.2-9.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.220-228.
- Yıldırım, İ., Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 224-234.
- Yıldırım, M. (2007). *Şiddete başvuran ve başvurmayan ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve akran baskısı düzeyleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, S., Çeçen, E., Yılmaz E., Yurttaş, M., Bayır, G., Akansel, N., Yıldız, H. (2010). Boyun eğici davranışlarda cinsiyete göre farklılık var mı?. Hemşirelik bölümü örneği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi. Sempozyum Özel Sayısı*.342.
- Yüksel, Ö. (2006). *Davranış Bilimleri*. Gazi Kitapevi, Ankara, s.58.

EKLER-1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı,Adı :MARANGOZ Ayşegül
Uyruğu :T.C.
Doğum tarihi ve yeri :02.05.1983/ Kdz Ereğli
Medeni hali :Bekar
Telefon :
Faks :
e-mail :aysegulmarangoz@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tari
Lisans	Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	2009

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010-2013	Yozgat-Aydıncık Çok Programlı Lisesi	Öğretmen
2013-2014	Van-Namık Kemal Ortaokulu	Öğretmen
2014-2017	İstanbul-Yunus Emre İmam Hatip Ortaokulu	Öğretmen
2017-	İstanbul-Yunus Emre İmam Hatip Ortaokulu	Müdür Yrd.

YabancıDil

İngilizce

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..